

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Fenomén singles

Alena Zajícová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce
Fenomén singles
Alena Zajícová

Vedoucí práce:

Mgr. Lucie Hošková

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Na tomto místě bych chtěla především poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Lucii Hoškové za ochotu a cenné rady při psaní této práce. Poděkování patří také mé rodině za podporu během celého studia.

Obsah

1 ÚVOD	7
2 TEORETICKÁ ČÁST	9
2.1. Definice rodiny (teorie)	9
2.1.1. Dvě velké teorie sociologie rodiny	11
2.1.2. Česká sociologie rodiny.....	12
2.2. Role rodiny ve společnosti v historickém kontextu	13
2.3. Funkce rodiny	16
2.4. Proměny pozdní modernity	17
2.5. Proces individualizace	19
2.6. Proměny partnerství a rodiny, vedoucí k rozvoji fenoménu singles	20
2.6.1. Proměny sexuality a intimních vztahů	21
2.6.2. Změny rodinného života v důsledku proměny pracovního trhu	23
2.6.3. Sňatkový trh.....	24
2.7. Strategie párování a výběr partnera	26
2.8.Singles	28
2.8.1. Definice pojmu singles.....	28
2.8.2. Typologie singles.....	29
3 METODOLOGICKÁ ČÁST	33
3.1. Cíl výzkumu	33
3.2. Metody výzkumu	33
3.3. Výzkumný vzorek	34
3.4. Technika sběru dat	34
3.5. Způsob analýzy dat	35

3.6. Charakteristiky respondentů	35
3.7. Etika výzkumu	38
4 ANALÝZA DAT	39
4.1. Motivy a důvody single života	39
4.2. Tlak ze strany rodiny	42
4.3. Tlak ze strany zaměstnavatele	45
4.4. Dětství a vliv rodičů	47
4.5. Alternativní typy vztahů	51
4.6. Osobní přístup k manželství a změny ve společnosti, týkající se hodnot manželství	53
4.7. Představa ideálního partnera/ky a s tím spojená očekávání	56
5 ZÁVĚR	61
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
7 RESUMÉ	67
8 PŘÍLOHY	68
8.1. Výzkumný dotazník	68

1 ÚVOD

Předmětem mé bakalářské práce je problematika fenoménu singles. V poslední době stále více lidí na manželství rezignuje a žije v neoficiálních uspořádáních – např. v nesezdaných soužitích, soužitích po rozvodu, nebo jako singles. V mé práci bych se ráda zaměřila na mladé lidi, kteří se nacházejí v období mladší dospělosti, jež se vymezuje věkem 20-35 let (Vágnerová 2000, s. 29) a kteří z nějakých důvodů žijí sami bez partnera. Chci se dozvědět, jací jsou tito lidé doopravdy. Média a všeobecné předsudky nám utváří obraz single jedince jako sobeckého člověka, který se věnuje hlavně sobě a své práci. Je to ale doopravdy tak, že single jedinec veškerý svůj volný čas věnuje svým zálibám a nechce se mu dělat pověstné kompromisy, které soužití s druhým člověkem dozajista vyžaduje? Fenomén singles, pocházející ze západu, který se u nás za poslední roky zabydlel, vzbuzuje v lidech rozporuplné reakce.

Podnětem pro výběr tohoto tématu je především fakt, že problematiku výběru životního partnera vnímám v současné době za stále aktuálnější a komplikovanější. Rozšíření singlovství mezi mladými lidmi sebou nese hlubší změny v charakteru společnosti, jako je pokles sňatečnosti nebo posun vstupu do manželství a rození dětí do vyššího věku. Tyto jevy dozajista souvisí s obavami, týkající se populačního a ekonomického vývoje v zemi a proto se chci tématu singlovství a jeho vývoji věnovat v mé práci.

Mým cílem bude porozumět motivacím singles osob žít bez partnera. Zaměřím se na to *Jaké motivy k tomuto životnímu stylu vedou muže a jaké ženy*. Zajímá mě, jestli lidé, žijící single, jsou v tomto stavu dobrovolně, jaké motivy je vedou k tomu žít sami a jak vnímají stav, ve kterém se momentálně nachází. Dalším záměrem mé práce je zjistit *Jakým způsobem může souviset pracovní pozice s tím, jestli člověk žije single*. Tudíž jestli pracovní vytíženost není důvodem, nýbrž důsledkem

toho, že jsou lidé sami a tím pádem chtějí efektivně využít svůj čas pro sebe a soužití s partnerem by v tomto případě bylo překážkou.

V teoretické části se věnuji vysvětlení konceptů, souvisejících s rodinnými a partnerskými strategiemi a jejich zasazení do historického kontextu. Dále přibližuji faktory, které mohou ovlivňovat to, proč je singlovství v současné době ve společnosti tak rozšířené a proč mladí lidé výběr partnera často odkládají. Vysvětlení těchto jevů může napomoci pochopení změn v reprodukčním chování v západních zemích, ke kterým se Česká republika stále více přibližuje. Dále se pak zabývám proměnami intimních vztahů a rozebírám různé teorie sňatkového trhu. V poslední kapitole potom definuji pojem singles a uvádím různé typologie single jedinců.

V metodologické části popisuji metodu výzkumu a vysvětluji, proč jsem si tuto metodu zvolila pro můj výzkum. Dále charakterizuji výzkumný vzorek, uvedu zde kritéria podle kterých jsem postupovala při výběru respondentů. Poté uvádím techniku sběru dat, kde popisuji postup, jakým jsem realizovala rozhovory. Následně stručně charakterizuji jednotlivé respondenty a v neposlední řadě uvádím etickou stránku výzkumu. V analytické části poté následuje samotná analýza, ve které se zaměřím na výsledky a interpretaci dat. Celá práce je pak zakončena závěrem.

2 TEORETICKÁ ČÁST

V následující části mé práce se zaměřím na vývoj rodinného života, na změny, které ve společnosti nastaly a které dozajista změnily myšlení a chápání partnerských vztahů v postmoderní době. Hluběji se zabývám proměnami pozdní modernity a procesem individualizace, jež vedou k současným partnerským strategiím mladých lidí. V předposlední kapitole se zabývám konkrétněji pojmem „singles“, na konec pak uvádím různé typologie singlů, které mi napomůžou vytyčit jasná kritéria výběru singlů pro můj výzkum.

2.1. Definice rodiny (teorie)

Abychom mohli porozumět partnerským vztahům a různým formám partnerského uspořádání, je třeba se na toto téma podívat z širšího kontextu. Proto bych se v této kapitole chtěla zaměřit na koncept rodiny skrze její definici, funkce a historii, kde zmíním řadu autorů, jež se tématem rodina v minulosti zabývali.

Ačkoli se v sociologických publikacích uvádí, že jednotná sociologická teorie rodiny neexistuje, (čemuž předchází fakt, že se ve společnosti vyskytuje obrovská pluralita lidského a reprodukčního chování), řada autorů se shoduje nad tím, že naplnění smyslu pojmu rodina vyžaduje narození nebo adopce minimálně jednoho dítěte. To také dokazuje definice rodiny sociologa Jana Jandourka. „*Rodina je forma dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti*“ (Jandourek 2007, s. 206). Rodinu lze také chápat jako systém, jehož prvky jsou interakce mezi jejími členy. Tento systém má své subsystemy, které jsou dány generační příslušností, postavením v mocenské hierarchii a pohlavím (Matějček 1992, s. 34). Giddens mluví o rodině jako o skupině osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědni za výchovu dětí (Giddens 1999, s. 156).

V 19. století bylo teoretické myšlení o rodině živeno ze dvou hlavních zdrojů. Na jedné straně to byly podněty od institucionální historicko – právní školy, na druhé straně od myšlenek sociálních kritiků a reformátorů (Možný 1999, 23-25). Autoři, kteří se stali výraznými osobnostmi v rámci budování teorie rodiny, spojovali působení obou podnětů. Tím lépe můžeme pohlížet na rodinu skrze různá sociologická paradigmatata.

Známý představitel evolucionismu Herbert Spencer zastával přesvědčení, že „*abychom porozuměli vyšším formám rodinného života, musíme je sledovat od nejnižších tvarů, jež jsou charakteristické pro nejprimitivnější společnosti.*“ (Spencer in Možný 1999, s. 25) Z jeho výroku vyplývá, že společnost a příroda fungují na podobných principech a řídí se podobnými zákonitostmi. Émile Durkheim přispěl k základům teorie rodiny svojí studií *Manželská rodina*, kde proti sobě staví tehdy soudobý typ rodiny (manželská rodina) a tradiční patriarchální rodinu, která podle něho převládala u německých národů. Podle Durkheima manželská rodina vzniká z tzv. difuzního klanu. S postupující dělbou práce a postupnou diferenciací pozbývá funkce náboženské, ekonomické, politické a vojenské. Ztráta těchto funkcí jí ve své podstatě oslabuje (Durkheim in Možný 1999, s. 27)

V polovině 19. století přichází Francouz Frédéric Le Play se studií 36 hornických rodin nazvanou *Evropští dělníci*, ve které zkoumá sociologické a ekonomické aspekty rodiny pomocí empirických metod. To nejspíše vedlo ke vzniku empirické sociologie rodiny (Le Play in Možný 1999, s. 30)

2.1.1. Dvě velké teorie sociologie rodiny

Po 2. světové válce, jelikož byly porody kvůli válce odkládány, přichází období baby boomu. Lidé, otřeseni z válečného období, se stáhli ke svým rodinám a rodinný život zažíval konjunkturu. (Možný 1999, s. 42). V tomto období vznikají dvě velké teorie sociologie rodiny.

První, teorie Talcotta Parsonse, vychází ze strukturálního funkcionalismu, jehož je Parsons představitel. Jeho přístup spočívá v holistickém vidění sociálního systému, který se skládá z prvků, jež mají různé funkce, jak v rámci ostatních prvků, tak i v rámci celého systému. Společnost jako systém tak díky subsystémům, které do sebe navzájem zapadají, funguje jako celek. Dle Parsonse hrají v každé společnosti centrální úlohu hodnoty, které jsou sdíleny jejími členy a které orientují jejich jednání v souladu s potřebami systému. Jako ideální tak vidí model nukleární rodiny, kde muž a žena plní odlišné funkce a tak může rodina fungovat jako samostatná jednotka v rámci společnosti (Parsons in Keller 2004, s. 43-45).

Druhá teorie sociologie rodiny, navazující na Parsonse, pochází od Williama J. Gooda. Ten přichází s teorií manželské rodiny, jež je založena čistě na svobodné volbě a vzájemné přitažlivosti. Do popředí staví citovou stránku, zároveň ale upozorňuje na křehkost citů a tím na nutnost vypracování cesty ven z manželství prostřednictvím rozvodu. Goode tvrdí, že *„manželská rodina, jež se vynořila v dějinách západní Evropy dlouho před industrializací, umožnila v Evropě vývoj, který naši civilizaci odvedl daleko od velkých civilizací islámu, Číny a Indie.“* (Goode in Možný 1999, s. 49). Tím získala jakousi hybnost, která ulehčovala geografickou a sociální mobilitu a způsobila nezávislost na příbuzenstvu. Dalšími trendy, rozšiřujícími se po celém světě a vedoucí k „revoluci vývoje rodiny“ jsou podle Gooda: Více uznávaná práva žen v rozhodování co se týče sňatku a rodinných záležitostí, větší míra sexuální svobody

v dříve restriktivních společnostech nebo také všeobecně se zvyšující práva dítěte (Giddens 1999, s. 32).

Tyto velké teorie byly v 60. letech několika autory kritizovány, např. Eugenem Litwakem, jež se pustil do přímé polemiky s Parsonsem. Litwak nesouhlasil s názorem, že rozšířené rodinné vztahy jsou zábranou profesionální i geografické mobility a naopak tvrdí, že podpora rodičů při sociálním vzestupu mladé rodiny je důležitá a častá. (Litwak, in Možný 1999, s. 53). O 10 let později byl Parsonsův model nukleární rodiny zpochybněn M. Youngem a P. Willmottem, kteří zkoumali chudé dělnické rodiny v Londýně. Tento výzkum ukázal existenci silných vazeb zejména mezi mladými matkami a jejich matkami. Ukázalo se, že děti mladých rodin vnímají domácnost prarodičů stejně jako domácnost svých rodičů (Young, Willmott in Možný 1999, s. 51-52).

2.1.2. Česká sociologie rodiny

První, kdo se v české sociologii zajímal o otázky rodiny, byl Tomáš G. Masaryk. Vycházel z liberálních tradic a celý život byl zastáncem rovnoprávného postavení žen ve společnosti. Pobuřovalo ho, že se společnost na ženy dívá jako na „méněcenné a přirozeně podřadné mužům.“ (Možný 1999, s. 36). Masaryk chtěl vyvolat ve společnosti obrovskou osvětu a to přiznáním volebního práva ženám, což se mu v roce 1911 podařilo.¹

Zakladatel sociologie na Masarykově univerzitě v Brně Arnošt Bláha se věnoval sociologii rodiny skrze dva jeho spisy; *Sociologie dětství* a *Dnešní krize rodinného života*. Podle něho je rodina v krizi už od počátku literárních společností. Mnoho let pozoroval české rodiny. Výzkumy prováděl v době válečné a poválečné napříč všemi sociálními

¹ Vítězství tohoto hnutí v Rakousku-Uhersku v roce 1911 bylo také vítězstvím Masarykovy realistické strany. Jeho intelektuální vliv se tím ještě zvýšil a na mnoho let to tak upevnilo jeho politické působení. (Možný, 1999)

vrstvami. Na základě jeho výzkumů upozorňuje na častý výskyt různých druhů polygamie v monogamických rodinách. Mluví o tom jako o poruše sexuálního společenství a usiluje o nápravu (Bláha in Možný 1999, s. 39).

2.2. Role rodiny ve společnosti v historickém kontextu

V této kapitole se zaměřím na úlohu, kterou rodina po mnoho let ve společnosti zastává. Stabilita rodiny umožňuje a v jistém slova smyslu i podporuje dynamiku společnosti, protože právě svojí stabilitou brání společenský systém před chaosem a zhroutilím. *„Již nejstarší etické a morálně normativní spisy poukazují na to, že jakmile lidé přestávají plnit rodinné závazky, společnost ztrácí svou sílu.“* (Možný 2006, s. 14). Jak je tedy zřejmé, rodina ve společnosti zaujímá po staletí podobnou roli i přesto, že rodina jako instituce prošla ve své historii řadou podob a změn. Zhruba před 8000 lety př. n. l. existovaly složité příbuzenské systémy v kmenových společnostech, které sebou nesly rozšířené příbuzenské sítě se složitými pravidly ekonomických a snubních výměn uvnitř i mezi příbuzenskými velkorodinami. Tyto kmenové rodové systémy upadají v době asi před 3000 lety př. n. l., kdy vznikají první státy, jakožto sociální organizace, které stojí nad „rodinnými sítěmi“. Převládají zde patrimoniální domácnosti, jimž vládou muži, kteří ve svých rukou drží veškerý chod domácnosti (Možný 2006, s. 18).

V 17. a 18. století v západní Evropě domácnost přestává být zároveň místem zaměstnání a patriarchální moc upadá. Vzniká nukleární rodina jakožto ideální typ – s mužem, který rodinu sociálně a ekonomicky zajišťuje a ženou, která se stará o domácnost (Matoušek 1993, s. 22). Tradiční rodina sloužila hlavně jako ekonomická jednotka. Děti byly chápány jako dědici a pokračovatelé rodinné tradice (Možný 1990, s. 39). Neméně zásadním prvkem, jež charakterizoval tradiční rodinu a odděloval ji od modelu rodiny moderní, byl výběr manželského partnera. Tento výběr nebyl v rukou mladých, kteří rodinu zakládali, nýbrž

v rukou jejich rodičů, kteří vybírali na základě hlediska zachování společenského postavení rodiny, jejího majetku a kulturního habitu. Později hodnota svobodné volby a jakési individualistické prostředí znamenalo oslabení vlivu rodiny orientační na potencionální status rodiny prokreační (Možný 2006, s. 27). Za viníka rozpadu tradiční rodiny pokládá Jan Keller centralistický stát, jenž svými zásahy do kompetence rodiny způsobil její postupnou destrukci. Tento proces destrukce Keller nazývá „vyvlastnění domácnosti“, což znamená, že stát přebral důležité funkce rodiny. Za jednu ze zásadních změn považuje to, že manželství se stalo základním a nejdůležitějším prvkem rodiny (Keller 1995, s. 49)

Již na přelomu 19. a 20. století začíná pracovat v průmyslu i žena a muž přestává být hlavním živitelem rodiny, čímž jeho prestiž v rodině klesá. V této době dochází k výraznému narušení tradičně pojímaných rolí (Možný 1990, s. 54-55).

Po 2. světové válce začala stoupat sňatečnost a dochází k tzv. baby boomu. Tento trend ale neměl dlouhého trvání a pomalu začalo docházet k prosazování individuálních zájmů nad zájmy rodinnými (Možný 1990, s. 34). Dekáda padesátých let byla vnímána jako dekáda rodiny, přičemž ideál rodiny spočíval v usazení manželského páru v rodinném domku, s vzájemně se doplňujícími rolemi muže a ženy a s alespoň třemi dětmi. Paradoxem této dekády bylo, že na jejím konci započal trend snižování počtu dětí v rodině a zvyšování počtu rozvodů. „*Co bůh spojil, člověk nerozlučuj.*“ Toto křesťanské pojetí manželství bylo v padesátých letech úspěšně napadeno pojetím manželství jako občanské smlouvy, které je vypověditelné z obou stran. Transcendentí garance svazku se stala slabší. Na její místo nastoupil prvek tak prchavý, jako je láska, založená na sexuální přitažlivosti. Giddens o tomto období mluví jako o třetí fázi vývoje rodinného života, jehož hlavním aspektem je

citový individualismus,² úzké citové vazby a důležitost je přikládána především výchově dětí (Giddens 1999, s. 42)

Od 60. let 20. století probíhá tzv. druhá demografická tranzice, jež se vyznačovala hlubokým poklesem plodnosti pod reprodukční hranici. D. J. van de Kaa uvádí čtyři hlavní sociodemografické trendy, jež tuto tranzici nastartovaly: 1) Odklon od manželství k éře nesezdaných soužití, 2) Středobod života páru nebylo již dítě, ale pár sám, 3) Možnosti antikoncepce, 4) Pluralita rodinných forem a domácností. (Van de Kaa in Hašková 2009, s. 27). Van de Kaa vidí jako důvod těchto změn posun lidských hodnot od jedné kvality ke kvalitě druhé.

70. léta 20. století sebou nesou již zde uvedenou různorodost rodinných forem. Objevují se tendence k rovnoprávné pozici ženy a muže při vyjednávání o vztahu a rodině. Na druhou stranu se zvyšuje rozvodovost, počet opakovaných manželství a dějí se zásadní změny v mužské a ženské sociální roli. Velká změna nastala rozšířením ženské antikoncepce, s níž ženy dostaly do rukou rozhodovací moc, zda mít nebo nemít dítě. Možný uvádí, že důsledkem toho od počátku 70. let ve všech společnostech našeho kulturního okruhu prudce stoupá počet nemanželských „nelegitimních“ dětí. V této době dochází k postupnému prolínání genderových rolí. Muži se začali podílet na péči o děti a domácnost, ženy zase na ekonomickém zajištění rodiny (Možný 1990, s. 35). Stále více se také objevovala nesezdaná (kohabituující) soužití a singles jako významná sociální skupina a stav (Možný 2006, s. 54).

Po moderní rodině přichází rodina postmoderní, která je charakteristická individualizovanými rolemi, velmi slabým mezigeneračním přenosem, individualizovanou a slabou autoritou, kde se jedinci obklopují menším počtem skutečně blízkých lidí a desítkami

² Citový individualismus, tj. vytváření manželského vztahu na základě osobní volby, jež vychází z romantické lásky nebo sexuální přitažlivosti (Giddens, 1999)

bližších, či vzdálenějších známých (Keller 1995, s. 32). Rodinné uspořádání není stejné jako u drtivé většiny společnosti, ale tato uspořádání mají různé podoby. Spisovatel Ernest Bloch tento stav vystihl ve svém románu *Náměsíčníci*, jež ho označil jako *simultaneita nesoučasníků*. I přes tento velmi uvolněný a individualizovaný stav společnosti u jedinců převládají citové funkce a lidé považují založení párového stavu a početí dítěte za naplnění vlastního osudu a za pomyslnou kotvu života (Možný 2006, s. 39).

2.3. Funkce rodiny

V průběhu doby, kdy se podoba rodiny měnila, měnily se také její funkce. Avšak lze říci, že obecně existuje pět funkcí rodiny. Můžeme mezi ně zařadit reprodukční, sociálně - ekonomickou, kulturně - výchovnou, sociálně - psychologickou a emocionální funkci. Řada autorů se shoduje na tom, že v současné době převládá funkce emocionální. Rodina druhé fáze modernity se soustřeďuje především na uspokojování emocionálních potřeb (Hašková 2009). I když už rodina neměla monopol na legitimizaci sexu, mohla se zachovat jako instituce legitimizující reprodukční akt, nicméně od 70. let, kdy prudce stoupl počet nemanželských dětí, sotva můžeme mluvit o rodině jako o monopolu na plození a socializaci dětí. (Možný 2006, s. 43). Je zřejmé, že reprodukční funkce je v současnosti poněkud oslabena faktory, jež jsem tu už zmínila.

Ekonomická funkce rodiny zajisté přetrvává. Rodina zůstává i nadále místem přerozdělování ekonomických hodnot. Je otázka jak dlouho bude rodina zastávat roli hlavní ekonomické jednotky státu.

Výchovná funkce v rodině stále přetrvává a to díky nejmenším dětem. V této funkci je rodina nezastupitelná. Podíváme-li se na funkce socializační a sociálně psychologické, ty za rodinu jednoznačně přebíral stát a formální organizace. Funkci socializační plní škola a masmédiá. Prostřednictvím školní výchovy se dítě učí začlenění do společnosti,

seznamuje se se sociálním řádem a učí se vykonávat předeepsané sociální role.³ Síť sociálních organizací, tj. nemocnice a lékaři pak převzaly péči o nemocné, staré a postižené lidi.

Rodinu lze tedy v postmoderní době z hlediska funkcí, brát jako místo uspokojování citových potřeb, místo konzumu a rekreace. Rodina také jednotlivci umožňuje, aby v ní nalézal oporu, ztotožňoval se s ní a budoval si tak svou osobní odlišnost. (Matoušek 1993, s. 63).

2.4. Proměny pozdní modernity

Dle Giddense se v současné společnosti mění principy, na kterých jsou založeny intimní vztahy. Jejich prokreativní role ustupují a do popředí se dostává jejich „reflexivita“, jež představuje sexuální přitažlivost, sdílenou intimitu a emotivní komunikaci (Giddens 1999, s. 157). Podle R. Ingleharta jsou soudobé změny v životním stylu a orientaci důsledkem tzv. tiché revoluce, která začala po druhé světové válce v „západních zemích“. Tichou revolucí rozumí přechod od preferencí materialistických hodnot a životních orientací, jako je ekonomická prosperita a stabilita, k postmaterialistickým hodnotám a životním orientacím, jako je kvalita života, individualismus, sebevyjádření, sociabilita, autonomie, diverzita a pluralita (Inglehart 1977, s. 256)

Sociální změnu také popsal Zygmunt Bauman. Podle něho pevná fáze modernity přešla do fáze tekuté a tím sociální formy, či struktury omezující individuální volbu, nemohou udržet stejný tvar po delší časové období, protože se rozpadají ještě dříve, než stačí být ustaveny. To má za následek nemožnost naplnění individuálních životních projektů (Bauman 2008, s. 87). Následující Baumanova reflexe současných vztahů podle mého názoru jasně vystihuje chování jedinců v postmoderní společnosti.

³ Dostupné z: www.pedagog.ic.cz/neumeister_dok/index.php?file=Lekce_3.doc [cit. 5.4.2013]

„Ve světě, jehož budoucnost je přinejlepším nejasná a mlhavá, plná rizik a nebezpečí, se nezdá přitažlivé ani smysluplné klást si příliš vzdálené cíle, vzdát se části svých soukromých zájmů ve prospěch kolektivu a obětovat přítomné ve jménu budoucího blaha. Závazky typu „dokud nás smrt nerozdělí“ se mění v kontrakty typu „dokud uspokojení trvá“. Jinými slovy existuje silná tendence zacházet i se vztahy a partnerstvím jako s věcmi, které je třeba spotřebovat, nikoli produkovat.“ (Bauman 2002, s. 258-259).

Bauman hovoří o tom, že ekonomické a sociální podmínky nutí muže a ženy svět vnímat jako kontejner plný předmětů na jedno použití. Předměty typu „použij a vyhod“ – Bauman okázale, ale bohužel pravdivě upozorňuje na to, jak lidé vnímají celý svět včetně druhých osob. Když se podíváme na dnešní systém zaměstnání, kdy flexibilita hraje hlavní roli a je tzv. trendy. Právě flexibilita ale způsobuje pocit nahraditelnosti, nejistoty a nenabízí nic víc než termínovanou smlouvu nebo volnou pracovní dohodu. Absence dlouhodobé jistoty pak způsobuje vyvíjení strategie „okamžitého uspokojení“, což se dozajista pro jedince jeví jako rozumná a přiměřená cesta (Bauman 2002, s. 257). S tím se logicky pojí i nové životní fáze jedinců, které se u mladých lidí od počátku 90. let prosazují.

V západní sociologické literatuře se již delší dobu píše o nové životní fázi, která bývá označována jako „pozdní mladosť“, „mladá dospělost“ nebo „post-adolescence“. Tato fáze je charakteristická tím, že v životě dnešních dvacátníků, dvacátnic a třicátníků a třicátnic absentují charakteristiky, spojované se stádiem dospělosti (manželství a děti). Objevuje se tak životní etapa, která tlačí fázi mládí hluboko do dospělosti a ubírá tak z fáze, která byla do nedávna součástí dospělého života.

Ještě v 80. letech 20. století se na muže a ženu společnost dívala skrz prsty, když žili v nesezdaném soužití. Oproti tomu v současné době

se starší generace na mladé lidi dívá kritickým okem, když se vezmou, aniž by si předtím vyzkoušeli společné bydlení (Katrňák et al. 2010, s. 20). Model nesezdaného soužití se v Čechách začal objevovat relativně pozdě. Podle Tomáška je změna partnerských strategií v české společnosti zapříčiněna právě náhlým prosazením tohoto modelu v 90. letech, kdežto na západě se tento model partnerských vztahů prosazoval už od 60. a 70. let (Tomášek 2006, s. 82)

Lze tedy říci, že jsme svědky radikální změny na úrovni osobních vztahů, která souvisí s širšími změnami a procesy ve společnosti. Jedním z nejdůležitějších procesů je proces individualizace.

2.5. Proces individualizace

Individualizaci vnímám jako jakousi červenou nit, která se táhne historií rodinného a manželského uspořádání a která stojí za změnami, které zde byly uvedeny a které nepochybně stojí za vznikem a vývojem singlovství. Pojem individualizace je vysvětlován jako „*společenský proces, v němž dochází k nárůstu významu jednotlivce a jeho jednání.*“ (Katrňák et al. 2010, s. 32).

Individualizace označuje změnu uspořádání společnosti a vyjadřuje vztah jedince a společnosti. Univerzální definicí individualizace je oproštění od omezení a pravidel tradiční společnosti. Postmodernita je podle Ulricha Becka a Elizabeth Beck-Gernsheimové typická svými nároky na neustálou reflexi vlastního jednání, čímž se vlastně individualizované jednání stává normou (Beck, Beck-Gernsheimová 2002, s. 142). Ulrich Beck vidí proces individualizace jako důsledek vysoké životní úrovně a rozvinutí sociálního státu po druhé světové válce. Ekonomická nezávislost tak dovolila jedinci osvobodit se z tradičních forem a tím otevřela širší pole emancipace (Beck 2004, s. 114 - 116).

Podívejme se na individualizaci z hlediska plánování vlastního života. Rozhodování, kdy se mladý člověk odstěhuje od rodičů, v kolika

letech se ožení/vdá, v kolika si pořídí první dítě, kdy začne žít s partnerem/partnerkou, všechna tato rozhodnutí závisí na společenských normách a různých strukturálních faktorech jako je trh práce, dostupnost bydlení, systém vzdělávání a tak podobně. Jak uvádí Beck, „*tato rozhodnutí jsou uložena každému jednotlivci jako úkol, který musí svým jednáním realizovat.*“ V individualizované společnosti to vyžaduje „*specifické plánování a sladění v privátní i institucionální rovině.*“ (Beck 2004, s. 217)

Koncept individualizace bezpochyby stojí za proměnou partnerských vztahů, sexuálního chování či přístupu k rodičovství. Umožňuje svobodnou volbu ve výběru partnera i načasování zlomových okamžiků v životě člověka (Katrňák et al. 2010, s. 33).

Jedinec neustále stojí před rozhodnutími a musí volit z předem daných možností tu alternativu, která je pro něj v danou chvíli nejvhodnější. Tento model aktivního jednání klade do svého středu vlastní já, což má za následek nový charakter událostí, jež byly dříve vnímané jako „rány osudu“. Oproti tomu dnes jsou vnímané jako osobní selhání člověka. Jedná se například o nezaměstnanost nebo rozvod (Beck 2004, s. 266). Dle mého názoru tyto povahové změny událostí kladou na člověka určitý tlak, který ho nutí zásadní rozhodnutí v životě odkládat na pozdější dobu. Podle Tomáška je nejzřetelnější projev individualizace na úrovni partnerských vztahů právě rozšíření fenoménu singles (Tomášek 2006, s. 82-83)

2.6. Proměny partnerství a rodiny, vedoucí k rozvoji fenoménu singles

V této části bych se ráda věnovala jevům, které postupem času měnily podobu partnerských vztahů a rodinných strategií, jež daly vzniknout fenoménu singles. Uvedu zde změny týkající se sexuality a

intimních vztahů, změny na trhu práce a v neposlední řadě představím teorie sňatkového trhu.

Jako metaforu fungování rodiny v časech minulých, jasně vystihují Marxovy pojmy základna a nástavba (on je však užil ve zcela jiném kontextu).⁴ Vezměme v úvahu, že povaha nástavby se odvíjí od struktury základny a změny v základně se přímo promítají do nástavby. Jako základnu lze chápat v rodinných vztazích dům nebo pole, když potom nastanou změny v některých z těchto sfér, změní se do jisté míry i rodinný život. V tradiční společnosti jedno nemohlo existovat bez druhého a vždy se tyto dvě sféry vzájemně ovlivňovaly (Možný 2006, s. 16).

2.6.1. Proměny sexuality a intimních vztahů

S partnerským životem nepochybně souvisí i sexualita a sexuální chování, které se od dob tradiční společnosti výrazně změnilo. V tradiční společnosti bylo heterosexuální chování nejčastěji realizováno v manželství. Sex byl chápán jako prostředek k početí dítěte a sexuálnímu uspokojení nebyla přikládána důležitost. V předmoderní době bylo běžné domluvit si před sňatkem pravidla, která se musela v manželství dodržovat. Mezi ně například patřila i povinnost sdílet s manželem či manželkou společné lože. Mezi opačným pohlavím fyzická atraktivita nehrála přílišnou roli a osobní rozkoši bránilo spoustu dalších překážek.⁵ Rodina bývala instrumentem, který umožňoval přežít, vychovat děti a předat jim nabytý majetek. Tento model ustavila první sexuální revoluce, jež prošla Evropou v průběhu 1. tisíciletí našeho letopočtu. Manželství nebývalo uzavíráno kvůli touze po intimitě, emocionálnímu uspokojení nebo romantické lásce (Giddens 1992, s.

⁴ Marx těmito pojmy poukazoval na vztah kultury a ekonomiky. Základna představovala ekonomiku a předivo ekonomických vztahů (soukromé nebo společné vlastnictví) a nástavba všechno ostatní (kultura, náboženství, politika apod.) (Katrňák et al., 2010)

⁵ Překážky byly fyzické i psychické. Z fyzických to byla nedostatečná hygiena, špína a nemoci. Psychické překážky pak byly spojeny se zákazy církve, sex byl vnímán jako něco nemravného a cizoložství nebo svádění dívek bylo trestáno smrtí. (Katrňák a spol., 2010)

142). Až v moderní době, v polovině 19. století byla láska, sexualita a manželství považováno za něco, co spolu úzce souvisí. (Giddens 1999, s. 156).

Historik John Boswel hovoří o tom, že „*moderní průmyslová společnost je doslova posedlá romantickou láskou.*“ (Boswel in Giddens 1999, s. 15). O konceptu romantické lásky ovšem nelze mluvit v rámci všech kulturních okruhů, tento koncept totiž přijímají pouze západní společnosti a málokterá tradiční mimoevropská kultura by se s ním ztotožnila. Manželství v moderní společnosti je chápáno jako individuální rozhodnutí dvou lidí, kteří chtějí založit novou rodinu a konstruují novou rodinnou formu. Od 60. a 70. let 20. století je důsledkem tzv. třetí sexuální revoluce sexuální aktivita zcela nezávislá na manželství nebo touze počít potomka a sex se stává plně legitimním zdrojem slasti a novou oporou lidské identity (Možný 1999, s. 26). Ulrich Beck v knize *Riziková společnost* hovoří o nápadných změnách v sexuálním chování, a to především u dívek. Dnes se prý víc jak polovina dívek (61%) otevřeně hlásí k tomu, že i pro ženy je důležité sbírat sexuální zkušenosti. Každá druhá dívka vidí výhodu v udržování vztahu současně se dvěma muži (Beck 2004, s. 182).

Giddens (1992) říká, že už nejde o to nalézt si partnera na celý život, ale jde o samotné emocionální vazby, které trvají do doby, kdy oba partneři nacházejí ve vztahu uspokojení. Kapitulu uzavřu odkazem na S. Coontze, který tvrdí, že manželství zjevně ztratilo sílu a schopnost organizovat život lidí a určovat jejich práva a povinnosti. Dodává, že se lidé v komunistické éře brali velmi mladí, nejprve uzavřeli manželství a poté přemýšleli, jak se svým životem naloží. Dnes lidé přemýšlí, jak se svým životem naloží a zvažují, zda manželství do jejich životních plánů patří (Coontz in Katrňák et al. 2010, s. 25)

2.6.2. Změny rodinného života v důsledku proměny pracovního trhu

V moderní společnosti s příchodem trhu práce a přesunutím výroby z domácností do továren dochází k uvolnění ekonomické závislosti jedince na jeho rodině a rodinném majetku. Ve společnosti tak došlo k uvolňování vazeb, kterými byli lidé propojeni, což zajisté souvisí s tím, že lidé na sobě nejsou tolik ekonomicky a sociálně závislí a neuchylují se proto co nejdříve k uzavírání sňatku (Katrňák et al., 2010, s. 32).

Možnost žen prosadit se na pracovním trhu a zároveň kariérně růst, bylo nepochybně dáno přesunem valné většiny pracovních příležitostí do terciárního sektoru, pracujícím se symboly, což nevyžaduje fyzickou zdatnost. Tím ženy nevyklučuje na základě jejich biologických dispozic. (Beck 2004, s. 115 -117).

Ulrich Beck poukazuje na to, že *„ženy v průběhu života kolísají sem a tam mezi rozpornými póly emancipace a opětovného připoutání ke starým připsaným rolím.“* (Beck 2004, s. 184). To však nemění nic na tom, že současná postmoderní doba ženám dává možnost vzdělání, které je zároveň výrazem jejich silné profesní motivace. Gary Becker však upozorňuje na to, že přehnaná ženská emancipace na pracovním trhu je v rozporu s úspěšným hledáním partnera na sňatkovém trhu. O uzavření sňatku lze mluvit tehdy, když muž i žena nalézají něco z toho, co jim dříve chybělo. Z toho vyplývá, že jakmile budou ženy vstupovat na sňatkový trh s nabídkou, která se podobá té mužské (tzn. ekonomická samostatnost a výdělečná schopnost), logicky pak musí klesnout sňatečnost. Becker ale dodává, že toto pravidlo by se ustavilo jen v případě, že by upadla racionalita mužů (což se v příštích desetiletích nejspíše nedá předpokládat). Důsledek tohoto stavu Becker spíše vidí v tom, že manželství mohou být křehčí a ženy nejsou tak závislé na jeho udržení (Becker in Možný 1999, s. 100 -105).

Beck považuje současnou situaci rodinného života, za jakousi třetí plochu rodinné sféry a profesního prosazení se. Trh práce, vzdělání, mobilita, plánování kariéry – to vše vytváří spirálu možností, která nyní zasahuje v rodině dvojnásobnou nebo trojnásobnou silou a rodina se tak stává místem, kde se trvale žongluje s divergentními ambicemi ve vztahu k profesním aktivitám a jejich požadavkům na mobilitu, k tlakům na vzdělání a se závazky vůči dětem a monotónní domácí prací (Beck 2004, s. 119).

2.6.3. Sňatkový trh

Sňatkový trh je metaforou sociálního prostoru, v němž dochází k setkávání a vzájemnému oceňování jedinců, kteří usilují o vstup do manželství. Každý kdo má o sňatek zájem, se v určité životní fázi na sňatkovém trhu vyskytuje. Proč se ale v práci, která se zabývá singlovstvím, zmiňuji o sňatkovém trhu? Lidé, žijící single a sňatkový trh spolu úzce souvisí, protože právě osoby, které jsou z nějakého důvodu sami, se ať už vědomě či nevědomě na tomto pomyslném trhu pohybují. Z tohoto důvodu se domnívám, že je důležité vybraným teoriím sňatkového trhu porozumět.

Gary Becker popisuje strukturu situace a základní vymezení strategie na sňatkovém trhu v jeho knize *A Treatise on the family* (1981). Účastníci sňatkového trhu si uvědomují, že uzavření manželství není věc, ke které dospějí hned potom, co potkají prvního potenciálního partnera. Uvědomují si, že další vyhledávání a lepší informovanost zvyšují užitek z potenciálního manželství tím, že zvyšují kvalitu výběru. S tímto vyčkáváním jsou však spojeny náklady (čas a úsilí) a tím, že člověk stále hledá to nejlepší, se tyto náklady zvyšují a výnosy plynoucí z manželství se naopak snižují. Racionální osobu, i když se rozhodla uzavřít sňatek, neopustila myšlenka, že si lze najít někoho lepšího. Avšak z důvodu vysoké nákladovosti se mu čekání zkrátka nevyplatilo (Becker 1981, s. 22)

Po teoriích mnoha sociologů, kteří přijímají pouze perspektivu daného jedince a přehlíží externí determinanty (jako např. stav nedostatku), přichází Valerie Oppenheimerová s vlivnými teoriemi sňatkového trhu, z nichž se jedna opírá o teorii ekonomickou. Situaci na sňatkovém trhu připodobňuje modelu pracovního trhu. Dle Oppenheimerové jsou i na sňatkovém trhu „výborná místa“, která však zaujmají jen určité rozpětí. Její model, ve kterém upozorňuje na některé vnější determinanty odkládání vstupu do manželství, vychází z následujících premis: Za prvé, proces výběrového párování je zdržován dlouhým prověřováním pravděpodobných budoucích charakteristik partnera, což zvyšuje nejistotu výběru a prodlužuje dobu potřebnou k rozhodnutí. Za druhé, pro mladý pár je důležité načasování startu ekonomické aktivity, protože to má vliv na socioekonomický status páru. Tím se také dostávají do hlubokých úvah o načasování sňatku. Za třetí, zvyšuje se míra nejistoty o budoucích vlastnostech ženy a snižuje se pravděpodobnost úspěšné posňatkové adaptace, protože oba partneři ekonomicky obstojí i bez manželství.

V současné době přibývá žen, které na manželském trhu nehledají socioekonomický vzestup, protože ho mají často založený ve svém vzdělání nebo již pocházejí z rodiny, která je třídně vysoce postavena. Tyto ženy mohou volit ze dvou alternativních strategií. První strategií je obětování mateřství a rozhodnutí zůstat sama, jelikož si uvědomují, že si sňatkem nikterak nepolepší. Tuto alternativu volí přibližně pětina žen s vysokoškolským vzděláním už od poloviny 60. let. Druhá alternativa je odložení sňatku a založení rodiny do vyššího věku. Vyšší věk je v tomto případě kompenzován příjmovým potenciálem, který (jak už je výše zmíněno) dříve přinášeli na manželský trh pouze muži. Tyto alternativní strategie se stále více prosazují v celém západním světě a do jisté míry ovlivňují jak reprodukční a manželské strategie dnešních mladých lidí, tak i celkový ráz společnosti (Oppenheimer in Možný 1999, s. 103 - 108).

2.7. Strategie párování a výběr partnera

V této kapitole bych chtěla nastínit jaké jsou dnešní strategie mladých lidí při seznamování, jak si představují vážný vztah, co pro ně znamená ideální partner či partnerka a jaká očekávání mají ženy od mužů a muži od žen v rámci partnerského vztahu.

Sociologové předpokládají, že proces hledání partnera či partnerky a výsledek partnerské volby ovlivňují preference potenciálního partnera, limity a strukturální bariéry sňatkového trhu, na němž se jedinec pohybuje, a také tlak třetích stran, což je rodina a sociální okolí (Kalmijn in Katrňák et al. 2010, s. 57). Spousta lidí si myslí, že výběr partnera je nahodilý proces, avšak neuvědomují si, že výběr partnera podléhá mnoha pravidlům a tato pravidla se musí člověk naučit. Mladý člověk se jim musí učit takřka odmalička, a pokud chce v hledání uspět, musí je také respektovat. Je zřejmé, že od jisté doby, s příchodem individualizace, se některá pravidla uvolnila a nemusí se už tak striktně dodržovat, nicméně stále hrají důležitou roli v procesu hledání partnera pro vážný vztah.

Co si vůbec mladí lidé představují pod pojmem „vážný vztah“? Z výběrového šetření *Páry a rodiny* a demografické statistiky Českého statistického úřadu vyšlo najevo, že lidé ve věku 25-27 let vážnému vztahu přiřkládají následující charakteristiky: sexuální věrnost, něžnost, společná budoucnost a plány, společné bydlení a v neposlední řadě i zapojení partnera nebo partnerky do společného života.

Názor na ideálního partnera se u mužů a žen liší. Muži častěji preferují mladší partnerky, naopak ženy preferují starší muže, než jsou ony samy a věkové rozmezí preferovaných mužů je širší, než u preferovaných žen. Co se týče vzdělání, zde se v drtivé většině uplatňuje tzv. vzdělanostní homogamie.⁶ Vysokoškoláci preferují partnera

⁶ Lidé s daným vzděláním by si častěji vybrali partnera nebo partnerku s podobným vzděláním (Katrňák et al. 2010, s. 55)

s vysokou školou, což je homogamie. Vedle toho lidé se základním vzděláním preferují tzv. hypergamii, tzn., aby jeho protějšek měl vyšší vzdělání než on sám. To také souvisí s tím, kde se mladí lidé nejčastěji seznamují. Nejčastěji je to skupina přátel nebo právě vysoká škola, která formuje názorové a hodnotové preference a poskytuje nabídku vhodných partnerů a partnerek. Lidé, kteří už pracují, si hledají partnera mezi kolegy v zaměstnání. Velmi oblíbené se stalo seznamování se přes internetové seznamky a různé sociální sítě. Co ale přetrvává ještě z dob, kdy se seznamovali naši rodiče, jsou veřejná místa, jako diskotéky, taneční kluby, kavárny, restaurace, apod. (Katrňák et al. 2010, s. 58).

Při volbě partnera hraje roli i soubor očekávání, která mohou být vědomá i nevědomá. Manželé Kratochvílovi ⁷ sestavili přehled očekávání žen a mužů, na které se nejčastěji naráží v manželské terapii.

Očekávání žen:

Posedět a popovídat - žena čeká, že muž bude poslouchat její běžné starosti. *Duševní porozumění* – žena chce s mužem rozebírat niterné pocity bez obav, že je muž bude ironizovat a zlehčovat. *Vycítit, co žena potřebuje* – žena chce, aby muž vycítil její potřeby a spontánně na ně reagoval. *Vyjadřovat lásku celým svým životem* – žena čeká trvalé důkazy toho, že je milována.

Očekávání mužů:

Uvařeno a uklizeno – muž čeká, že bude domácnost v dobrém stavu a že mu žena vytvoří příjemný domov, ve kterém budou uspokojovány jeho základní potřeby. *Neobtěžovat s problémy* – muž čeká, že provoz rodiny bude běžet pod vedením ženy a dětí a on že bude minimálně obtěžován jejich těžkostmi. *Sex, kdykoli se mi zachce* – muž se cítí být pánem v sexuální sféře, nepočítá s tím, že by mohl být odmítnut. *Stálý*

⁷ Kratochvíl, S. 2009. *Manželská terapie. Praha: Portál.*

obdiv – muž čeká, že ho žena bude obdivovat, jak jeho výkony v práci, tak i to, co udělal pro rodinu (Kratochvíl 2009, s. 97).

2. 8.Singles

2.8.1. Definice pojmu singles

Stejně jako rodina, tak i singles nemá jednoznačnou definici, na které by se shodli všichni sociologové, zabývající se tímto tématem. Význam slova „single“ v angličtině znamená svobodný, volný, nežijící v manželství, jinými slovy by měl jedinec s tímto statutem mít v občanském průkazu jako rodinný stav uveden „svobodný/svobodná“. Jak ukazuje historický vývoj, toto kritérium je zcela nedostačující. Dříve se pod pojmem singles ukrývali i staří, ovdovělí lidé nebo lidé na okraji společnosti (Borgatta, Montgomery 2000, s. 10 - 12). V současné době vystihuje pojem singles osoby, které jsou nezadané nebo bydlí sami (i když je otázka, zda mezi singly počítat jedince, kteří trvalý vztah mají, ale nesdílejí společnou domácnost, viz typologie Linkové). V 80. a 90. letech byli mezi singly zahrnováni i kohabitující lidé, oproti tomu dnes jsou mezi singly zařazovány osoby s alternativními typy vztahů. (Tomášek 2006, s. 83 - 85).

I když se singles jedinci vyznačují různorodými charakteristikami, mnoho sociologů se shoduje na tom, že do kategorie singles spadají lidé ve věku 25 až 40 let, kteří žijí delší dobu bez partnera, jsou ekonomicky nezávislí a rozvíjejí jiné než rodinné životní strategie. „*Singles nemají konkrétní vize do budoucnosti a jsou s tímto stavem spokojeni.*“⁸ Na čelní příčce žebříčku hodnot staví nezávislost a svobodu, to však nevylučuje, že spousta lidí, žijících singl stále svého partnera hledá.

MUDr. Zbyněk Mlčoch uvádí na své webové stránce statistické údaje o osobách, vyznávající životní styl singles. Single lidé žijí často ve

⁸ Dostupné z : <http://www.generacesingles.cz/?p=nasepostavy> [5.4.2013]

velkých městech, jsou dlouho fixováni na rodiče nebo sourozence, kteří jim mohou suplovat partnera, bývají nároční v požadavcích na potenciálního partnera, soustředí se hlavně na sebe a na svůj úspěch. Singles muži jsou citově méně vyzáří, ženy na okolí působí velmi samostatně a navenek nikoho a nic k životu nepotřebují (často ale potom mění názor a utváří se v nich touha o někoho se starat a něco vybudovat).⁹

Podle P. Steina, který sestavil definici singles na základě jejich motivací, jsou důvody proč zůstat svobodný například budování kariéry, sexuální preference jedinců, zodpovědnost spojená s orientační rodinou, nízká sociální inteligence nebo i demografické podmínky a zdravotní problémy (Stein 1981).

Tomášek ve své studii hovoří o tom, že zaměření se na kariéru, vlastní záliby nebo možnost více sexuálních vztahů nemusíme nutně vnímat jako důvody ke zvolení „single života“, nýbrž jako důsledky singlovství a nahrazování tak chybějícího partnerského vztahu (Tomášek 2006, s. 100 - 101).

Jak se ukazuje v následující podkapitole, některé osoby, žijící single berou svůj stav jako dočasný a určitě by do budoucna chtěli uzavřít sňatek a založit rodinu, jen to stále odkládají. Kritérium dobrovolnosti či nedobrovolnosti si také ukážeme v následující typologii.

2.8.2. Typologie singles

Abychom si konkrétněji ukázali, jací lidé do kategorie singles mohou spadat, uvedu zde několik typologií, sestavené autory, kteří se tématem singles dlouho dobu zabývají. Za nejvíce uznávanou typologii singles je dodnes považována typologie Petera Steina a to i přesto, že pochází z roku 1981. Stein se ve své typologii soustředí hlavně na to,

⁹ Dostupné z: <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/vztahy/vztahy/singles-jak-vznika-fenomen-singles-charakteristika-a-vlastnosti-osamelych-lidi> [12.4.2013]

jestli jsou jedinci dobrovolní nebo nedobrovolní singles a zda je jejich stav trvalý nebo hodlají na svém stavu něco měnit (Stein 1981, s. 11 - 12).

Stein uvádí, následují kategorie:

- 1) *Dobrovolně dočasní (Voluntary temporary singles)* – momentálně jsou nezadaní, ale do budoucna chtějí žít v partnerském vztahu. Jen se na to teď nesoustředí a spíše se zaměřují na své zájmy, školu atd.
- 2) *Dobrovolně stabilní (Voluntary stable)* – tito lidé žijí dobrovolně mimo manželství, jejich stav je trvalý a neměnný, např. jeptišky.
- 3) *Nedobrovolně dočasní (Involuntary temporary)* – tito jedinci aktivně hledají partnera za účelem oženit / vdát se.
- 4) *Nedobrovolní stabilní (Involuntary stable)* – osoby, které by rády našly partnera za účelem sňatku, ale dlouhodobě se jim to nedaří a často rezignují a smiřují se s životem „singla“. (Stein 1981, s. 10-12).

Další klasickou typologii sestavil Arthur Shostak ve druhé polovině 80. let, o které se dá říct, že koresponduje s již uvedenou Steinovou typologií. Shostak jen použil pro kategorie jiné výrazy. 1) *Rozpolcení (Ambivalents)* – singlové dočasní dobrovolní, 2) *Toužící (Wishfuls)* – singlové nedobrovolně dočasní, 3) *Odhodlaní (Resloved)* – *dobrovolně trvalí*, 4) *Politováníhodní (Regretfuls)* – *nedobrovolně dočasní* (Borgatta, Montgomery 2000, s. 20 - 22).

Jako další zde uvedu typologii alternativních vztahů M. Tomáška, který na základě svého výzkumu dospěl k poznatku, že za singly se považují také lidé, kteří žijí v některém z alternativních vztahů. Tomášek tyto vztahy roztrídil do následujících kategorií.

- 1) *Ženatí / vdané milenci a milenky* - osoby, které se považují za singly navazují krátkodobé, dlouhodobé nebo „nárazové“ vztahy

s ženatými muži. Záměrně se zmiňuji jen o mužích, protože v Tomáškově výzkumu figurovala pouze jedna žena s touto „zálibou“.

- 2) *Víkendové manželství* – tato alternativa ve skutečnosti alternativou ani tak není. Jedna z žen Tomáškovy výzkumu uvedla, že by ráda měla vedle společné domácnosti s mužem ještě jinou možnost, kde například strávit víkend o samotě.
- 3) *Vztahy na dálku a nárazovky* – podobá se víkendovému manželství, avšak klíčová odlišnost spočívá v tom, že ve vztahu na dálku je možnost udržování romantické fáze vztahu, která sebou může nést i jistou otevřenost vztahu.
- 4) *Otevřené vztahy* – tzv. polyamorie. Zde se rozlišuje, jestli ta „otevřenost“ vznikla až v průběhu vztahu nebo jestli se na ní partneři dohodli hned na začátku.
- 5) *Přítel/kyně do nepohody* – jedná se spíše o přátelství než partnerství, ženy i muži, kteří tento typ vztahu zažívají, se shodují, že se s jistou osobou můžou fyzicky přitahovat, rádi spolu tráví čas, ale skoro na ničem jiném se neshodnou a de facto je nic nespojuje.
- 6) *Hra na dokazování si* – singlovství v tomto případě spočívá v tom, že si jedinec dokazuje něco, čím si chce nahradit „normální“ dlouhodobý vztah. Jedna z žen ve výzkumu uvedla, že zasadí pomyslné semínko na více frontách a čeká, jestli se z toho někde něco vyvine. (Tomášek 2006, s. 96 - 99)

Jako poslední bych zde chtěla uvést typologii M. Linkové, která je ze všech typologií singles nejmladší. Linková je rozděluje do následujících kategorií:

- 1) *Společně, ale každý sám* – osoby, jež mají trvalý vztah, ale nežijí s partnerem ve společné domácnosti.
- 2) *Single z donucení* – jedinci, kteří momentálně nemají trvalý vztah, jsou v tomto stavu

nedobrovolně, buď z důvodu rozpadu předešlého vztahu, nebo z důvodu vysoké pracovní vytíženosti. 3) *Singles omylem* – osoby, které momentálně vztah nemají, ale do budoucna ho nevyklučují (Linková 2002, s. 20 – 26).

První kategorie Linkové „*Společně, ale každý sám*“ spolu se vztahy na dálku je podle Tomáška příklad probíhajících změn v charakteru partnerských vztahů. Mladí lidé nezvažují možnost kohabitace nebo sňatku, vzhledem k tomu, že se necítí být připraveni (Tomášek 2006, s. 99 - 100).

3 METODOLOGICKÁ ČÁST

V této části představím metodologii, kterou jsem si pro můj výzkum zvolila. Uvedu zde hlavní a vedlejší cíle, které jsem si na začátku výzkumu stanovila, dále popíšu metody, kterými jsem postupovala při sběru dat. V následující kapitole potom uvedu charakteristiky všech respondentů. Následuje analýza získaných dat a v neposlední řadě zmíním etickou stránku výzkumu.

3.1. Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je porozumět motivům osob žijících single a zmapovat jejich sociální kontext vztahů, ve kterých se momentálně nacházejí. Hlavním cílem je zjistit jak vnímají singlovství muži a jak ženy a zda jsou v tomto stavu dobrovolně či nikoliv? Dále mě zajímá, jak se dívají na instituci manželství a zda pociťují nějaké změny ve společnosti, co se týče hodnot manželství? V neposlední řadě se zajímám o to, jestli jim brání pracovní vytíženost v navázání a udržení dlouhodobého vztahu? Na základě těchto zjištění bych pak chtěla interpretovat jejich jednání a zjistit odlišnosti v motivech a vnímání singlovství u mužů a u žen.

3.2. Metody výzkumu

Pro výzkum v mé práci jsem se rozhodla použít kvalitativní metodologii, která je v dnešní době sociálními vědci pro výzkum společenských hodnot a osobních postojů hojně využívána. Výzkum pomocí kvalitativní metody se vyznačuje nízkou reliabilitou, ale zároveň vysokou validitou. Kvalitativní výzkum interpretuje sociální realitu (Disman 2007, s. 285 - 286), což je pro můj výzkum nejdůležitější.

Touto metodou se mohu dostat k velkému množství informací, vypovídající o daném respondentovi, jeho postojích a vyznávaných hodnotách, což mi usnadní interpretaci motivů single života u každého respondenta zvlášť.

3.3. Výzkumný vzorek

Vzorek obsahuje 8 respondentů, 4 ženy a 4 muže ve věkovém rozmezí 25-30 let, kteří víc jak rok žijí bez partnera a nikdy před tím neuzavřeli manželství. (věkové rozmezí 25-30 let se mi zdá uvážené, jelikož v těchto letech lidé hledají partnera pro vážný vztah a začínají žít rodinný život). Primárně jsem si vybírala vysokoškolsky vzdělané osoby, u kterých je větší pravděpodobnost, že zastávají vyšší funkci v zaměstnání. Dva z mých respondentů ještě studují. Respondenty jsem si vybírala z mého okolí, jde ovšem o osoby, které znám buď z minulosti, nebo se s nimi stýkám zřídka, nejedná se tedy o mé blízké známé. Avšak to, že jsou respondenti mí známí a ne úplně cizí lidé jsem pocítila jako výhodu při analýze dat, jelikož nebylo tak složité analyzovat jejich osobní charakteristiky. Žádný z mých respondentů není homosexuálně orientován nebo fyzicky či psychicky handicapován.

3.4. Technika sběru dat

Výzkum jsem zrealizovala metodou polostrukturovaných rozhovorů. Ke každému z respondentů jsem přistupovala s předem připraveným dotazníkem, který obsahoval zhruba 30 otázek. Respondenty jsem nechala plynule hovořit, abych se dozvěděla co nejvíce informací o nich a jejich motivech single života. V případě, že respondent odpověděl jednoslovně nebo příliš stroze, položila jsem mu ještě další podotázky. Rozhovory jsem realizovala v restauracích a kavárnách, ve dvou případech v domácnosti respondentů a v jednom případě v zaměstnání respondenta. Šlo mi o to, aby se cítili dobře a aby celý rozhovor působil uvolněně a nenásilně, proto jsem výběr místa a času nechávala na nich. Rozhovor jsem si vždy nahrávala, o čemž respondenti věděli dopředu a následně je doslovně přepisovala.

3.5. Způsob analýzy dat

Při analýze dat jsem postupovala tak, že jsem každý rozhovor doslovně přepsala ihned po jeho skončení. Měla jsem tak v živé paměti, jak na mě respondenti při rozhovoru působili. Díky malému počtu zrealizovaných rozhovorů jsem nemusela použít žádný kódovací program, jelikož jsem si rozhovory pamatovala. Analýzu jsem prováděla podle toho, jak šly okruhy otázek v rozhovoru za sebou. U každého tématu jsem se snažila propojit výpovědi respondentů s teoretickým kontextem práce a vyvodit z těchto souvislostí nějaký závěr. Analýzu jsem doplnila postřehy, které jsem při rozhovoru vyčetla „mezi řádky“ a o kterých jsme se s respondentem přímo nebavili. To mi napomohlo ke snadnější interpretaci své zkušenosti.

3.6. Charakteristiky respondentů

Mirek

(Místo a čas rozhovoru: kavárna Myšák, Praha, 19:07 – 19:40)

Mirek je 28letý nedostudovaný podnikatel. Z vysoké školy odešel kvůli práci, protože obojí nedokázal časově skloubit. Bydlí sám v bytě, od rodičů se odstěhoval před 6 lety. Do dvaceti let měl dva krátkodobé vztahy, poté jeden pětiletý a nyní je už třetí rokem sám. Vyznává tradiční hodnoty, dá se říci, že má až zpátečnické rysy. Celkově je zklamáný ze současné společenské situace a ideál spatřuje v době, kdy byli mladí jeho rodiče.

Petra

(Místo a čas rozhovoru: Petry byt, Plzeň, 15:20 – 15:56)

Petra (25) je studentka druhého ročníku magisterského studia na Filosofické fakultě. Žije s rodiči, má velkou spokojenou rodinu, ve škole je úspěšná. Jednou by se chtěla stát uznávanou psycholožkou. Její předchozí vztahy byly pouze krátkodobé, vážný vztah doposud neměla.

Ráda chodí do společnosti, kde se seznamuje s novými lidmi. Prioritou je pro ní mít dítě, i za předpokladu, že bude svobodnou matkou.

Alice

(Místo a čas rozhovoru: kavárna Měšťanská beseda, Plzeň, 17:09 – 17:55)

Alice je 29letá podnikatelka. Vystudovala bakaláře na Filosofické fakultě. Bez partnera je již třetím rokem. První vážný vztah měla už na gymnáziu. Poté následovaly další dva zásadní vztahy. Je úspěšná a ambiciózní. Bydlí daleko od své rodiny, ráda cestuje a poznává nové lidi. Novému vztahu se nebrání, avšak jako single se cítí spokojená a výhody tohoto životního stylu dalece převyšují nad nevýhodami. Rodinu by jednou chtěla, ale teď se rozhodně necítí být ještě připravena. Chce si užívat.

Martin

(Místo a čas rozhovoru: pizzerie Riegrovka, Plzeň, 18:40 – 19:35)

Martin je 27letý pohodář, je vystudovaný inženýr Elektrotechnické fakulty a už rok pracuje v zaměstnání. Bez partnerky je čtyři roky. Předtím měl tři krátkodobé vztahy a jeden dlouhodobý, který trval tři roky. Single není dobrovolně, je tzv. zamilovavací typ, na druhou stranu nechce dělat kompromisy a tak čeká na tu pravou partnerku, která mu bude ve všem stoprocentně vyhovovat.

Jirka

(Místo a čas rozhovoru: restaurace Galaxie, Mladá Boleslav, 20:20 – 21:30)

Jirkovi je 30 let, vystudoval inženýra na ČVUT v Praze. Nyní žije s rodiči v jeho rodném městě. Bez partnerky je zhruba dva roky, předtím měl více vztahů vždy v rozmezí půl roku až rok. Stejně jako u Mirka, i u

něho spatřuji konzervativní až zpátečnické rysy. Nelíbí se mu dnešní společnost zaměřená na materiální hodnoty a zisk. Je spíše idealista a rodinu by určitě jednou chtěl.

Míša

(Místo a čas rozhovoru: pizzerie, Mladá Boleslav, 16:38 – 17:10)

Míša (26) je vystudovaná inženýrka ekonomie. Zatím bydlí s rodiči. Od ukončení studia je bez práce a přes pět let bez partnera. Vztahy měla dva, jeden v devatenácti letech, který trval měsíc a potom ve dvaceti, který trval půl roku. To, že je sama ji hodně trápí. Je poměrně náročná ve výběru partnera. Do budoucna by si partnera a rodinu moc přála, ale jak sama přiznává, nic pro to nedělá.

Linda

(Místo a čas rozhovoru: kavárna U slunce, Mladá Boleslav, 19:45-20:49)

Linda je 31letá projektová manažerka v jedné nadnárodní firmě. Bydlí sama v Praze. Zatím měla dva dlouhodobé vztahy, které oba trvaly tři roky. Partnera nemá už čtyři roky a v tomto stavu je spíše dobrovolně. Je hodně pracovně vytížená a sama přiznává, že se rozhodla kariéře věnovat naplno. Do budoucna vztah nevylučuje, spíše to nechává náhodě, ale dokáže si představit, že bude sama i nadále. Linda působí velmi schopně a ekonomicky je zcela nezávislá.

Tomáš

(Místo a čas rozhovoru: Tomášův byt, Mnichovo Hradiště, 15:03 – 15:45)

Tomáš (26) studuje a přitom pracuje jako praktikant. Bydlí sám v bytě, který mu přenechali rodiče. Vztahy neměl zatím žádné, když nepočítá dětské lásky. Má kolem sebe spoustu přátel a všichni z jeho party už pár tvoří, tak ho trápí, že je sám. Tomáš je od pohledu flegmatik, trochu plachý, ke všemu přistupuje mírně laxně, ale na druhou stranu mě

jeho přítomnost uklidňuje. Má všeobecný přehled a celkově je dobrým společníkem.

3.7. Etika výzkumu

V mém výzkumu jsem se držela základních etických zásad. Všichni mí respondenti byli předem seznámeni s tématem, o kterém se budeme bavit i o průběhu rozhovoru. Respondenti dopředu věděli, že jejich výpovědi budou nahrávány na diktafon a že jejich jména budou v práci změněna. Tím jsem zajistila jejich anonymitu a ujistila je, že se získanými daty budu zacházet diskrétně a že je použiji jen pro účely mé bakalářské práce.

4 ANALÝZA DAT

V této části se zaměřím na analýzu výpovědí mých respondentů, pomocí které se budu snažit nalézt odpovědi na následující otázky: Existují rozdílné motivy ke zvolení single života u mužů a u žen? Cítí tlak ze strany rodiny na to, aby si našli partnera? Brání osobám, které žijí single ve vytvoření vážného vztahu přílišné pracovní nasazení? Jaký význam je připisován rodinnému stavu rodičů ve vztahu s tím jaké partnerské strategie volí jejich děti? Jaká očekávání by podle respondentů měl/a splňovat ideální partner /partnerka? Vnímají současní mladí změny ve společnosti, které mají za následek to, že lidé v jejich věku odkládají vstup do manželství? A dávají mladí lidé přednost alternativním typům vztahů oproti dlouhodobému partnerskému vztahu?

V následujících kapitolách se blíže zaměřím na jednotlivá témata, o kterých jsem s respondenty mluvila. V každé podkapitole chci dospět k nějakému závěru a zároveň podat jasné stanovisko obou pohlaví, jak se liší a co je naopak spojuje.

4.1. Motiv a důvody single života

Analýze této oblasti se chci věnovat více, proto zde rozeberu předchozí zkušenosti respondentů a zároveň možné motivy toho, proč jsou v současné době bez partnera.

Sedm z osmi respondentů již prožívalo v minulosti partnerský vztah, až na Tomáše, který je v oblasti partnerských vztahů takřka nepolíbený. Linda a Alice se vyznačují podobnými rysy. Obě podle mého představují jasný prototyp single ženy. Jsou mladé, atraktivní, ve svém oboru úspěšné a ekonomicky nezávislé. Obě si prožily negativní zkušenost ve vztahu a obě vidí v single životním stylu spíše výhody. Míša i Petra bydlí ještě u rodičů a vnímají silný pocit zázemí. Obě si partnera přejí, zároveň přiznávají, že jsou dost náročné a aktivně zatím vztah nevyhledávají. Společné mají také to, že obě mají šťastně zadané sestry.

Petry sestra dokonce nedávno porodila miminko, což v momentální době Petru emočně naplňuje. Mirkovi se nelíbí chování dnešních mladých žen a pohoršují ho některé módní výstřelky. Tvrdí, že generace jeho matky byla cudná a slušná a že by se klidně do té doby vrátil. Jirka zase spatřuje zkaženost společnosti v primární honbě za vlastním ziskem. Příčí se mu podle patolízalství, které pozoruje ve svém zaměstnání.

V této oblasti se výpovědi mužů a žen vesměs shodovali. Důvodem proč jsou stále sami je, že teprve čekají na toho pravého partnera, ale až na výjimku, jsou na vážný vztah připraveni. Skoro všichni až na Tomáše, který vztah dosud neměl, jsou, co se týče výběru partnerky opatrnější a poučení z předchozích chyb.

U Jirky hrají předchozí zkušenosti roli minimálně v tom, že dnes už se nepouští do žádných povrchních vztahů:

„Už se nepouštím do jakoby lehkovážnejch vztahů, protože třeba ten jeden vztah mě naučil, když jsem tý holce ublížil, tak mě to poučilo minimálně v tom, abych si nezačínal nikdy, pokud to s tou holkou nemyslim vážně.“ (...)

Mirek zase nemůže najít partnerku, jelikož se domnívá, že ani není moc z čeho vybírat:

„Nevim, co mi v tom brání, asi nemůžu najít vyhovující partnerku, nějakou dobrou holku (...) a nemá smysl navazovat něco krátkodobýho, jako že to možná vyjde. Když už něco navázat, tak ať je to na delší dobu, jinak to nemá smysl blbnout tý holce hlavu.“

Ten samý názor zastává Martin, který po předchozích zkušenostech vidí jako jedinou možnost počkat si na tu pravou ženu:

„Nechci nějakej kompromis, ale chci si počkat na tu echt holku, na tu pravou (...) protože kompromis se najde snadno, ale může člověka vomrzet... prostě v kompromisu není ten náboj.“ ... Předchozí zkušenosti

hrají u Martina také důležitou roli: „ *Poznal jsem, já jsem takovej spíš pohodář a poznal jsem, že mi nevyhovujou takový ty ráznější holky (...)* potřebuju takovou tu svobodu a nějaký holky jsou takový nátlakový a panovačný... jednu takovou jsem měl, zlákala mě *de facto* její fyzická stránka a po dvou měsících jsem zjistil, že bych se s ní voženit nemoh, tak jsem se s ní rozešel.“

Ženy respondentky jsou po předchozích zkušenostech také opatrnější. Nicméně oproti mužům se nebrání metodě „pokus-omyl“. Myslím si, že muži cítí daleko větší zodpovědnost za vztah a když partnerce ublíží, berou to jako prohru a v příštím výběru jsou mnohem více opatrnější.

Petra je v současné době sama, protože stejně jako Míša má „*smůlu na chlapy*“:

... „ *Ještě jsem nepotkala nikoho, s kým bych chtěl být dýl a spíš jsem taková, že se bojím hodně riskovat a bojím se, že budu pro toho druhýho taková...že se mu nebudu líbit(...)* mám třeba ségru, která má dlouhodobej vztah, prostě vim, že je taková, že si z ničeho nedělá hlavu a já jsem taková hodně citlivá a myslim, že by to tomu klukovi vadilo...a můj problém je i to, že jsem hodně náročná.“(...)

Míša také přiznává, že si hodně vybírá:

„*Já si za to taky můžu sama, protože mám třeba přehnaný nároky, mě když se ten kluk líbí, tak zas není prostě na inteligenční úrovni jak bych si představovala a ty inženýři se mi zas nelíběj vzhledově...no a někdy to jsou takový suchaři, že bych si s nima ani nerozuměla (..) já bych si vztah hrozně přála, ale ty dobrý kluci už jsou asi rozebraný“...*

Na rozdíl od Petry a Míšy, Alice a Linda žádný vztah zatím nevyhledávají, z časových důvodů nad tím ani nepřemýšlí a zaměřují se hlavně na svoji kariéru.

Alice začíná stále více nacházet výhody single života a zdá se jí, že už si v minulosti užila dost partnerských vztahů a teď se cítí být daleko volnější, když se nemusí na nikoho vázat:

„Neříkám, že bych nechtěla vztah, ale docela mi to začíná vyhovovat poslední dobou a taky se nechci do ničeho hrnout, protože vím, jaký pak je to zklamání. Občas si říkám, že ty kluci ze mě udělali jinýho člověka...cítím se být taková emočně otupělá a nevím, jestli budu ještě někdy schopná se zamilovat...víš co, úplně bláznivě jako na tom gymplu.“

Lindě se nezdá, že by předchozí zkušenosti hráli roli v tom, že je teď sama:

„Spíš jsem se musela rozhodnout, jestli dám přednost sobě nebo soužití s tím partnerem, to sobě, tím myslím kariéru, seberealizaci a takový ty věci, který jsou dneska moderní. Takhle jak jsem, mi plně vyhovuje.“

Lze tedy říci, že muži jsou opatrnější ve výběru partnerky a raději než by zklamali další ženu, budou zatím sami. Ženy smýšlejí podobně, akorát že ani jedna z mých respondentek nikdy nešla do vztahu s mužem, aniž by si o něm nemyslela, že je ten pravý. Muži respondenti v minulosti navazovali vztah se ženami, o kterých už od začátku nebyli přesvědčeni, že jsou to ty pravé ženy, se kterými by se chtěli oženit.

4.2. Tlak ze strany rodiny

Single jedinci se mohou potýkat s řadou nepochopení a předsudků jak ze strany společnosti, tak i ze strany rodiny. Zajímalo mě, zda mí respondenti cítí určitý tlak ze strany rodiny, který by jim například zhoršoval vztahy s rodinnými příslušníky nebo znepríjemňoval společné soužití.

Téměř nikdo z mých respondentů necítí větší tlak ze strany rodiny na to, aby si našli trvalý vztah a založili rodinu. U žen je tlak větší, jak však samy říkají, zásadní tlak ze strany rodiny na to, aby si našly partnera, popřípadě, aby se vdaly a měly děti, necítí. Muži nepociťují tlak žádný. Ani Jirka, který bydlí s rodiči v jedné domácnosti. Z mužských výpovědí jsem vyzorovala, že by jim naopak přišlo divné, kdyby na ně v tomto ohledu někdo tlačil.

Je logické, že Petra a Míša tento tlak pociťují ve větší míře, jelikož jsou v každodenní interakci s rodinou. To vyšlo najevo i z jejich výpovědí.

Míša pozorovala větší tlak ze rodiny dříve, teď už méně.:

„Dřív se mě ptali víc, kdy už někoho přivedu, teď už asi rezignovali, teď už to moc neslyším...asi taky proto, že když do tebe rejvou v dvaadvaceti, tak to je ještě úsměvný, ale v mém věku už to je spíš k pláči..tak mě asi nechtěj stresovat.“

Linda necítí tlak ze strany rodiny téměř žádný, s rodinou ani nebydlí, takže když přijede na návštěvu, spíše cítí tlak ze strany prarodičů než rodičů:

„Spíš to cítím ze strany té starší generace, dávají mi to najevo, že už bych měla někoho mít...ale tak znáš to, jedním uchem tam, jedním uchem ven...tohle vůbec neřeším.“

Petra říká, že rodina ví o její náročnosti, co se týká výběru partnera:

„Vždycky táta říká, že preferuje to moje síto, ale říká mi, abych zvětšila ty dírky, aby se tam proselo víc mužů.“ (smích)

U mužů je tlak mnohem menší, může to být tím, že už bydlí sami (až na Jirku), ale spíše se jejich výpovědi shodují v tom, že rodina jejich vztahy skoro neřeší.

Martin odpovídá na moji otázku, zda cítí tlak ze strany rodiny jednou větou:

„To ne, to vůbec, když jsem tenkrát měl ten tříletý vztah, tak to naši podporovali, ale nikdy k tomu žádný slovo neřekli...tohle je moje věc.“

Jirka také odpovídá stroze:

„Vůbec ne, žádné tlak necítím, neřešej to.“

Mirek vysvětluje, že ze strany rodiny cítí jiný tlak:

„Rodiče, těm to je nějak jedno, ty byli ještě rádi, když jsem se s tou poslední dlouholetou přítelkyní rozešel, ale spíš jsem se od nich musel odstěhovat, protože hodně daj na to vzdělání...já jsem vlastně z vejšky odešel kvůli práci, která mě baví a časově se to už nedalo, takže to spíš jako těžce nesli a doted' mi to připomínaj.“

Oproti tomu Tomášova rodina z něho má radost po všech stránkách:

„Mně vlastně rodiče přenechali ten byt a odstěhovali se na chalupu, takže se jako nabízí, že si tam někoho nastěhuju, i když nevím jak by se to líbilo rodičům, protože za mě ještě platěj nájem...ale jinak se teda živím sám (...) já bych chtěl mít tu holku taky proto, že uplně nesnáším uklízení a uklízím tak jednou za čtrnáct dní, prostě na to by se mi ta holka taky hodila...no ale jak říkám, já s rodičema o těchle věcech nemluví.“

Je tedy zřejmé, že rodiče synům do života, alespoň co se týče partnerství, nemluví. Na ženy je tlak vyvíjen větší, ale ani u jedné z respondentek tlak nepřekračuje únosnou mez a přijde jim přirozené, že rodina chce, aby se vdaly a měly děti.

4.3. Tlak ze strany zaměstnavatele

V poslední době vnímám, že výkon povolání některým jedincům brání v nalezení a udržení trvalého vztahu. V některých typech zaměstnání je kladen důraz na to, aby se jedinec zaměřoval hlavně sám na sebe a soužití s partnerem by v tomto případě mohlo být překážkou.

Ani jeden z mých respondentů nehovoří o tom, že by jim práce překážela v navázání trvalého vztahu. Muži by naopak, kdyby našli vyhovující partnerku, z pracovního nasazení ubrali a snažili by se s ní trávit co nejvíce času. Ženy jsou v tomto soudu opatrnější a nemohou dopředu říct, zda by dokázaly snížit své pracovní tempo na úkor vztahu. V případě Lindy a Alice.

Až na Petru jsou všichni mí respondenti zaměstnání nebo podnikají. Míša je sice už delší dobu nezaměstnaná, ale vypomáhá v účetní firmě své tety. Tomáš studuje a zároveň každý den dochází do práce, kde působí jako praktikant.

Mirek pracuje jako finanční poradce, je poměrně vytížený, ale tlak ze strany zaměstnavatele rozhodně nepociťuje:

„Já myslím, že každé si to může zařídit...já mám takový povolání, že když si chci udělat čas, tak si ho udělám, takže to je v pohodě, tam čas není problém.“

Martin pracuje jako procesní inspektor kvality, do práce chodí na dvě směny. Martin vysvětluje strategii, na kterou přišel během let, co randí se ženami:

„Já jsem vždycky holku se kterou jsem chodil, potkal o víkendu na nějaký párty nebo akci, takže i když jsem byl hodně vytíženější ještě ve škole, tak prostě člověk jde mezi lidi, když má čas a když nepracuje sedm dní v týdnu a seznámí se tam. To je jen výmluva, že nemá čas někoho

potkat a nemůže se to všechno házet na hlavu zaměstnání (...) s tou prací to je stejný, každéj má někdy volnej čas.

Jirka pracuje ve vývoji v jedné firmě, poměrně často také cestuje do Německa a o tom, zda mu výkon povolání či zaměstnavatel brání v navázání vztahu, má jasno:

„Ani v nejmenším mi práce nebrání, to fakt vůbec.“

Stejný názor má i Tomáš:

„Já mám celý víkendy volný a většinou jsem někde mezi lidma, takže se nedá říct, že by mi práce bránila. Spíš jak říkám, je to o lidech. Třeba kdybych už měl rodinu a z práce chodil pozdě a tu manželku s dětma bych viděl málo, tak to by mi třeba už vadilo, ale určitě si nemyslím, že by zaměstnání single lidem zabraňovalo najít si partnera.

U žen byly odpovědi vesměs shodné jako u mužů. Alice podniká ve financích a žádný tlak ze strany nadřízeného nepocituje. Sama má svůj tým lidí, který vede a říká, že ani soukromí lidí v týmu nikterak neřeší. Spíše jí zajímá, jestli její lidi jejich partneři podporují. Alice uvítá, když lidé v jejím týmu nejsou sami, protože shledává tuto práci za psychicky náročnou, vyžadující podporu a klidné zázemí:

„Já podnikám, takže když bych chtěla, tak bych si našla čas na toho partnera, ale zase už jsem vyrostla z toho, abych s tím partnerem byl víc jak v práci (...) znám případy u nás v kanceláři, že ty chlapi jsou tak zapálený do té aktivity, že viděj ty svý přítelkyně fakt málo a že to tam začíná občas i skřípat. Ale kdybych já šla třeba na mateřskou, tak bych si to určitě naplánovala tak, abych byla už finančně v pohodě a tak no...jako nechápu holky co mají ve dvaadvaceti holý zadky a už se ženou do mateřství.“

Linda pracuje jako projektová manažerka ve velké firmě a také tvrdí, že jí zaměstnání v nalezení partnera nebrání a dodává, že tento způsob života si zvolila sama:

„Spíš je to moje dobrovolný rozhodnutí, chci se tý práci věnovat úplně naplno. Vím o tom, že se už na pohovorech lidí ptají, jestli mají ženský přítele a tak, ale mě se to tady nestalo. Asi by to šéfovi bylo jedno. On má taky tři děti a manželku.“ (smích).

Petra by si čas na partnera také našla, ale dodává, že kdyby měla více práce do školy, partnerovi by přednost v tomto ohledu nejspíše nedala:

„Třeba o zkouškovým ale bych byla hrozně nervózní a toho mého partnera bych tak často nevidala, ani bych si ten čas nemohla užít, když vim, že mě čeká ještě šest zkoušek.“

Lze tedy souhrnně říci, že jak ženám, tak mužům zaměstnání nebrání v tom, aby navázali dlouhodobý a trvalý vztah. Více než zaměstnání, přikládají důležitost osobním dispozicím jejich a potenciální/ho partnerky/partnera. Pracovní vytížení spíše shledávají jako možný problém u již trvalých vztahů. Jak zmiňuje Tomáš, nedostatek času může začít hrát velkou roli v manželství, kdy je potřeba mít dostatek času na rodinu, ale i na její uživení. V tomto případě se může vyskytnout hádky manželů, v horším případě může dojít i k rozvodu.

4.4. Dětství a vliv rodičů

V této podkapitole se zaměřím na to, z jaké rodiny respondent pochází a zda ho jednání rodičů ovlivnilo v jeho současném chování v rámci partnerských vztahů. Z rozvedené rodiny pochází pouze dva z mých respondentů, což se neshoduje s úhrnnou rozvodovostí v ČR, která v roce 2011 činila 46,2 %. Pro zajímavost uvedu, že před dvaceti lety úhrnná rozvodovost u nás činila 34, 8 %. Na všechny respondenty

prostředí, ve kterém vyrůstali, působí. Ať už pozitivně nebo negativně. Jedinci, kteří pochází z úplných rodin, vidí v rodičích vzor, kterému by se chtěli podobat. Leč nad tím třeba nepřemýšlí. Osoby, které pochází z rozvedené rodiny, zase vidí v rodičích odstrašující případ, kterému by se chtěli vyhnout. Respondenti z rozvedených rodin více přemýšlí o tom, zda rodina, ze které pochází, má nějaký vliv na to, v jaké situaci se teď pohybují.

Z rozvedené rodiny je jen Alice a Martin. Alice se nad tímto tématem hlouběji zamyslela. Přiznala, že nad tím, jestli jí rozvod rodičů nějak ovlivnil, přemýšlí už dlouhou dobu.

„Rodiče se rozvedli, když mi bylo čtrnáct, v mých patnácti se táta od nás odstěhoval a zůstali jsme jen já, máma a brácha. Krátce po tom jsem si vlastně našla toho první přítele a musím říct, že jsem na něm byla hodně psychicky závislá, nevím, jestli to bylo tím, že to byla první velká láska nebo, že jsem si něco kompenzovala. Ale třeba teď jak jsem taková citově otupělá, tak to dávám za vinu těm předchozím vztahům a ne rodičům. Je to takový smutný no, člověk je v šestnácti plnej ideálů a v osmadvaceti zjistí, že to tak ideální není. Podle mě je člověk připravenej na vztah na celý život, až když je sám citově vyzrálý a celkově vyrovnaný, jinak po tom s tebou ty kluci mávají jak s hadrem na koštěti.“

Alice rozvod rodičů snášela špatně, na svém otci byla poměrně dost závislá a po rozvodu ho vídala málokdy. Po rozvodu rodičů se stala samostatnější a v lecčem i poměrně zodpovědnou osobou.

„My jsme mohli tátu vidět, kdy se nám zachtělo, v tom problém nebyl, ale přišlo mi, že se táta po tom rozvodu uzavřel a třeba jsme si ani tak často nevolali. Vždycky já jsem musela navrhnout, že se uvidíme, on nikdy pro nás sám nepřijel, i když nás vidět chtěl. Takže já jsem od těch patnácti pocítovala takovou zodpovědnost, jakože musím rozhodovat i za toho dospělýho tátu.“

Martinovi rodiče se rozvedli, když mu bylo pět let:

„Měl jsem takový krušný dětství, ale zase se člověk naučil samostatnosti. Mamka si pak našla nového chlapa, ze začátku to bylo těžší, pak se to srovnávalo a teď to je úplně v pohodě. Ale určitě mě tahle situace ovlivnila v dobrým v tom smyslu, že jak jsem byl samostanej, tak to viděli i ty rodiče a všude mě pouštěli. Tím pádem jsem začal navazovat kontakty a seznamování mi nedělalo ani nedělá žádný problém. Do budoucna bych se teda chtěl vyvarovat rozvodu nebo tak, ale to až budu mít ten vážnej vztah.“

Martina, stejně jako Alici rozvod rodičů v něčem posilnil. To, že nejsou jejich rodiče spolu, vidí negativně, ale oba se shodují v tom, že je rozvod pozitivně ovlivnil ve vnímání zodpovědnosti.

Naopak z příkladné rodiny pochází Petra, která cítí zázemí a podporu ve všem co dělá:

„Dětství jsem měla skvělý, mí rodiče jsou spolu šťastný už pětadvacet let, ale třeba já si myslím, že lidi co jsou z rozvedených rodin, tak si jako rychlejš najdou partnera, protože vlastně potřebujou nějakou tu oporu a právě já, protože jsem z úplný rodiny, mám ségru, bráchu, mam kolem sebe furt lidi, tak tolik nestrádám, ale kdybych byla sama, smutná, tak bych si toho kluka našla určitě dřív.“

Míšy rodiče jsou také svoji už třicet let. Míša v nich vidí vzor a obdivuje, že se nerozešli, i když se tolik párů rozpadlo:

„Rodiče беру jako nějakej vzor, jako že bych se taky nechtěla nikdy rozvádět a tak, ale zase si uvědomuju, že je jiná doba a že už to není tak divný ten rozvod, jako tomu bylo v osmdesátých letech.“

Mirek také pochází z příkladné rodiny, nikdo se v jejich rodině ještě nerozvedl a on by chtěl tuto rodinnou tradici dodržet:

„Líbí se mi, že jsou poměrně konzervativní co se týče tady toho, takže o sexu se doma moc nebavíme. Někdy mi to vadilo, ale teď to mám radši (...)ale líbilo se mi, že to vždycky dali dohromady i když se třeba hádali, no...že vždycky bylo vidět, že se oba snažej. To samý babi a děda...to je podle mě nejdůležitější, že se to ty lidi snažej řešit. Takže jsem rád za své rodiče, v tomhle určitě.“

Linda má také nerozvedené rodiče a i když přiznává, že jí rodiče v lecčem hodně ovlivnili, přesto je ráda sama a nechce na tom zatím nic měnit:

„Je to tak, jak to je, no...najednou přišla ta pracovní nabídka a rozhořela se ve mně ta vášeň tý seberealizace a jít si za tím svým snem, takže jsem tomu dala přednost.“

Z výpovědi mých respondentů lze usuzovat, že ať už pochází z rozvedené nebo úplné rodiny, stav rodičů a průběh dětství na respondenty vliv má. Minimálně v tom, jak o partnerství přemýšlí. Toto téma je tak obsáhlé a zdaleka jen nesouvisí s tím, zda je jedinec sám nebo žije s partnerem. Pro účely mé práce si myslím, že stačí uvést na závěr dvě teorie. První teorie, která vzešla z výpovědí je ta, že vyrůstá-li jedinec v rodině, kde se nikdo zatím nerozvedl, může to mít na něho vliv v tom smyslu, že se bude bát vstoupit do manželství, aby neporušil rodinnou tradici. Jinými slovy cítí jakousi zodpovědnost za spokojené a dlouholeté manželství. Což připomíná již zmíněnou Beckovu teorii, že někteří jedinci se mohou cítit pod tlakem a proto manželství na dlouhou dobu odkládají. Druhá teorie mě zaujala ve výpovědi Petry, která si myslí, že spokojená orientační rodina nenutí jedince hledat si partnera a proto v podstatě partnerské vztahy dlouhou dobu neřeší, protože mu jeho rodina vše (samozřejmě kromě sexuální oblasti) dostatečně nahrazuje.

4.5. Alternativní typy vztahů

V teoretické části jsem uvedla typy alternativních vztahů, které vytvořil v rámci své studie Marcel Tomášek. Mně zajímalo, jestli mí respondenti také navazují alternativní vztahy nebo zda si kompenzují některé nedostatky, které z absence partnera vyplývají. Když jsem se ptala respondentů na to, zda navazují nějaké alternativní vztahy, ženy byly oproti mužům mnohem otevřenější. Všichni respondenti, až na Mirka, se navazování alternativních vztahů nebrání. Muži i ženy v tom nevidí nic špatného a to že jsou single vnímají v tomto ohledu jako výhodu. Petra, Míša a Mirek s těmito vztahy zkušenosti nemají. Míša ale přiznává, že by tento vztah v současné době ocenila.

Tomáš hovoří o tom, že případnou samotou si kompenzuje tím, že chodí se svými přáteli ven, do kina nebo uspořádají večírek:

„Já mám právě dobrý to, že o víkendu jsem pořád s těma kámošema a přes tejdén jsem v práci nebo ve škole, akorát je teda blbý, že oni tam jsou všichni už v páru.“

Mirek občas vezme kamarádku do kina nebo na brusle, ale nic jiného si nekompenzuje:

„Tak sexuální potřeby si teda neuspokojuju, to pro mě fakt není.“

Na otázku, zda ho lákají ženy na jednu noc odpověděl:

„Já bych z toho byl hrozně nervózní, já musím mít tu holku rád.“

Martin přiznává, že si sexuální potřeby mimo vztah kompenzoval hlavně když byl mladší:

„To jsem provozoval tak zhruba do těch tříadvaceti, tím jsem se ani nijak netajil a bylo to fajn, protože když je to nezávazný a tý holce to nevadí, tomu klukovi to nevadí a oba dva jsou druhej den v pohodě, tak to je v klidu. Když byl člověk mladší, měl těch nezávazných vztahů víc, než

když pak přišly povinnosti (...) ale nebráním se tomu, občas nezávaznej vztah mám.

Jirka byl v této oblasti o něco méně sdílnější:

„Jo, tak dámská společnost je mi prostě milá, rád to vyhledávám, ale zase dávám si pozor, abych někoho nezranil.“

Ženy byly o něco otevřenější, ale také zprvu mlžily. Výjimkou byla Alice:

„Mám takovýho, dá se říct kamaráda, kterýho mám ráda, přitahuje mě fyzicky. Známe se už asi rok a půl a jakoby v minulosti jsme chtěli spolu začít chodit, akorát že to nešlo...nejdřív nechtěl on, pak jsem zas nechtěla já, takže to skončilo tak, že se jakoby vídáme a občas spolu spíme. Když mi je smutno, tak mu napíšu. Určitě tu samotu si kompenzuju tímhle.“

Míša přiznává, že takové vztahy nenavazuje, ale nebrání se tomu:

„Určitě by mi to nevadilo, dřív jsem nechtěla, ale teď by se mi to hodilo.“(smích).

Petra tvrdí, že s tím žádné zkušenosti nemá:

„Nejsem ten typ, že bych se s někým vyspala na diskotéce...abych tohle s někým mohla provozovat, musel by mě ten kluk fyzicky přitahovat a musela bych ho už delší dobu znát.“

Linda má prý kolem sebe několik bližších přátel (mužů) a jejich vztah je tak komplikovaný, že to zůstává na přátelské úrovni:

„Já jsem tak pracovně vytížená, že často nemám čas ani na tohle.“

Vzápětí ale dodává, že s některými kolegy z práce občas večer stráví a sexu se v tomto případě nebrání.

Zprvu se zdálo, že nikdo z respondentů alternativní vztahy nenavazuje, po mých hloubavějších otázkách už však někteří přiznali, že se nezávaznému sexu nebrání. I když neuměli úplně pojmenovat tento stav. Pouze Alice provozuje alternativní typ vztahu s kamarádem již po delší dobu. V rámci Tomáškovy typologie bych vztah Alice zařadila do kategorie „kamarád do nepohody“.

4.6. Osobní přístup k manželství a změny ve společnosti, týkající se hodnot manželství

Myslím si, že vnímání změn ve společnosti do jisté míry určuje, jak se jedinec v rámci partnerských vztahů chová. Mých respondentů jsem se ptala na to, jaký mají přístup k instituci manželství, zda by se mu nebránili nebo ho naopak odmítají. Také mě zajímalo, jestli pociťují nějaké společenské změny, co se týče hodnot manželství. Všichni respondenti popisují určité změny, do jisté míry se výpovědi shodují, pro každého je však zásadní změnou něco jiného. Například Mirek se nenechává změnami ve společnosti ovlivnit a jedná podle toho, jak to cítí. Oproti tomu Míša si z okolí bere špatný příklad toho, že se po svatbě mezi manželi vztah zhorší.

Pro Míšu není v dnešní době manželství nutností, dokonce si myslí, že v některých případech vstup do manželství zhorší vztah mezi lidmi:

„Já znám třeba hodně lidí, co se vzali a najednou to tam začlo skřípat...po celý ty roky, co spolu jen chodili, byli v pohodě a to manželství jim to narušilo. Asi to je tím, že už je něčemu mezi těma lidma konec a je to takovej už velkej závazek, kterej ty lidi neunesou, no(...) už to nemá takovou váhu, svatba je dneska na posledním místě. Lidí se berou protože chtějí a ne proto, že musejí. Dneska jsou hlavně úplně jiný možnosti a lidi to odkládají, protože mají strach se vázat (...)

Petra má na manželství podobný názor:

„V dnešní době se lidi nemusí brát, pokud to třeba nevyžaduje dítě jako že ho trápí, že maminka se jmenuje jinak než táta, ale jinak mi ten papír přijde zbytečněj. Je to sice tradice, ale umím si představit, že budu žít na psí knížku (...) teď si myslím, že se ty svatby ale docela vracej, že to ještě před nějakýma rukama nebylo moderní, ale teď se to zas postupně vrací...jako mrkváče“ (smích).

U Alice se názor na manželství poslední dobou také změnil:

„Dřív jsem si říkala, že to nepotřebuju k životu, jako že to je moderní žít na hromádce, ale poslední dobou spatřuju i u známejch, že se ten trend vrací. Takže já bych určitě byla schopná se vdát...připadala bych si, jakože IN, když jsem vdaná (...) určitě je to celkově uvolněnější, než tomu bylo za našich rodičů, ale myslím si, že je to pořád na individuální bázi, kdo se chce vzít a kdo ne.“

Linda říká, že manželství má své výhody i nevýhody, více se však o manželství nerozmluví. Více než změny ve společnosti vnímá častý rozpad manželství:

„Je to výsledek možná i doby celkově, politický situace, ekonomický samozřejmě taky.“

Mirek se na instituci manželství dívá, jak on sám říká, idealisticky:

„Já to vidím u kámoše...asi se mu budou rozvádět rodiče...prostě ty děti to hrozně vodnesou. Lidi, když už se berou a není ten důvod jen to, že se narodilo dítě, tak ať jsou spolu do konce života. Ať si to prostě zaříděj...jak říkal můj kámoš, milovat je rozhodnutí, s tím jako souhlasím, ten vztah je o tom rozhodnutí. Já se manželství rozhodně nebudu bránit, pokud budu mít tu partnerku (...) ve společnosti je teď vyvíjenej tlak na to, aby se lidi nebrali. Rodiče mi třeba říkaj, ať si užívám...nevím proč mi to říkaj, třeba si myslej, že o něco přišli, ale pro mě je ten názor trochu cizí,

spíš se koukám, jak to měli oni a prarodiče. Na mě to prostředí nemá vliv, jedu si podle svýho a nějaká ta partnerka se do toho už najde.“

Jirka má k manželství také pozitivní přístup:

„Jo, já to беру...neberu to jako nějaký formální svazek, stvrzenej na úřadu, ale vyjádření toho, že ty dva jsou pro sebe důležitý a že opravdu spolu chtěj strávit život...rozhodně bych se tomu nebránil (...) dneska se to manželství bere víc na lehkou váhu, dneska má člověk spoustu možností a cítí se pořád nespokojenej s něčím a něco ho furt táhne někam jinam a taky mu to v hlavě šrotuje, jestli to je ta pravá, jestli zvolil správně a zkouší to. Dřív lidi toho partnera vnímali jakoby na celý život.“

Martin manželství vnímá jako fajn tradici a současnou vysokou rozvodovost dává za vinu příliš krátkým známostem. *„Je to tím, že ta svatba je moc brzy, oproti tomu, když se brali naši rodiče.“*

Následně ale vysvětluje, že se jeho známí po mnoha letech s partnerkou rozešli a hned si našli partnerku novou, se kterou se během roku oženili.(...)

„To znamená, že z toho stereotypu nevyvázli a hledali nějakou změnu a třeba ta svatba je někam posunula v tom vztahu.“

Žádný z respondentů se svatbě výrazně nebrání, jak muži, tak i ženy tomu nechávají volný průběh. Spíš je pro ně prioritou najít partnera, se kterým by chtěli strávit život, to je stejné u mužů i u žen. Jedinou výjimkou je Linda, pro kterou je představa manželství v současné době hodně vzdálená a nechce se tou představou vůbec zatěžovat. Pro ženy je důležitější mít dítě, než svatbu, to platí u Petry, která přiznává, že by si klidně nechala udělat dítě od někoho cizího, hlavně aby ho měla a u Alice, která svatbu bere spíše jako módní záležitost. Z výpovědí mých respondentů mám pocit, že muži svatbu berou o něco vážněji, než ženy.

Pro muže by rozvod manželství znamenal osobní selhání. Ženy jsou v tomto ohledu pragmatictější. Změny týkající se hodnot manželství vidí ženy i muži podobně, nicméně si myslím, že alfou a omegou, toho, že mí respondenti ještě do manželství nevstoupili je, že nepotkali toho správného partnera. I když Jirka hovoří o neustálém šrotování, zda není někde něco lepšího, kdyby potkal už dříve partnerku, kterou by si chtěl vzít, nejspíše by o tom už nepřemýšlel.

4.7. Představa ideálního partnera/ky a s tím spojená očekávání

Jak už vyplynulo z předešlých výpovědí, nejčastější důvody toho, proč mí respondenti žijí mimo partnerský vztah, je absence pro ně ideálního partnera či partnerky. U každého z respondentů se představy o ideálním partnerovi mírně lišily. Například v otázce vzdělání potenciálního partnera se výrazně lišily výpovědi žen. Tři čtvrtiny žen preferují u partnera vysokou školu, protože jí mají také. Jedna čtvrtina by byla schopna žít i s partnerem, který je vyučen. Muži, více než na vzdělání dají na spontaneitu, praktičnost a důležité jsou pro ně opěťované city.

Míša a Petra přiznávají svoji přemrštěnou náročnost na muže už na začátku rozhovoru. Výpovědi obou slečen ale ukazují, že až tak vysoké nároky nemají. Možná si nechtějí připustit, že nejsou schopné si najít partnera a že důvodů proč jsou stále samy je více.

Petra popisuje ideálního partnera následovně:

„Určitě by mě měl fyzicky přitahovat, taky abych se s ním měla o čem bavit, aby byl na intelektuální úrovni podobný třeba mě...spíš bych chtěla, aby tu vešku měl taky, neumim si představit, že bych chodila s klukem, kterej by byl blbej (...) nemusel by to bejt žádnéj pan dokonalý...nevim, jestli takovej existuje.“

Dokonce i přiznává, že kdyby měl její vysněný partner děti z předchozího vztahu, nevadilo by jí to:

„jednou jsem měla úlet s jedním, kterej dítě měl a nevadilo mi to...samozřejmě záleží kolik by jim bylo, ale nevidím to jako překážku.“

Na otázku zda vyhledává aktivně situace, kde by tohoto ideálního partnera našla, odpovídá, že nikoliv. (...)

„když to přijde, tak to přijde, samovolně ty situace nevyhledávám.“

To Míša se k případným potomkům partnera staví negativněji:

„Tak to by musela bejt velká láska, myslím, že je zbytečný v mém věku mít chlapa s dětma.“ O ideálním partnerovi mluví jako *„inteligentním a rozumném muži“*.

„Nesmí bejt pojančenej, pak taky aby byl praktickej, aby se dokázal postarat o rodinu, aby mě měl rád a aby si rozuměl s moji rodinou

. Na otázku, zda by měl mít také vysokou školu jako ona ale překvapivě odpovídá:

„Vůbec, klidně může bejt vyučenej, inženýr to bejt nemusí...musim si s nim hlavně rozumět. Kde ho potkám? Myslim, že až začnu pracovat, tak že tam bych ho mohla potkat, ale zatím pro to, abych někoho našla, nic nedělám.“

Linda má na děti z předchozích vztahů podobný názor:

„No tak kdybych byla zamilovaná a zjistila to, tak se zase odmiluju. Myslím si, že dokážu furt racionálně zvažovat a vim, že ne všechno co chci, tak můžu mít...jsem schopná se v tý chvíli něčeho vzdát, v tomhle jsem taková racionální.“ Na otázku, zda byla taková vždycky, odpověděla:

„Samozřejmě ve dvaceti jsem se do toho řítila jak po másle (...) ideální partner by měl mít vysoký morální kredit, což zahrnuje spoustu takových podsložek jako dobrý vychování, určitě abychom si byli

rovni...je to tvrdý to takhle říct, ale nevím co by se muselo stát, aby mě hned ze začátku neodradil člověk, co má třeba učňák.“

Pro Alici je důležité, aby jí její partner fyzicky přitahoval. Z předchozích vztahů si odnesla to, že není dobré začínat si s někým o kom si myslí, že se zamiluje až po čase a že až po čase se jí začne líbit:

„Jako aby mě přitahoval fyzicky hodně...potom abych mohla k němu vzhlízet, aby byl jakoby chytrej a aby byl schopnej se o sebe postarat..já se o sebe postarám, já mám dobrou práci (...) no a aby mě miloval a ctil(...) asi bych preferovala, aby měl taky vysokou školu, ale když budu vědět, že je schopnej ve svém oboru i bez tý školy, tak mi to je celkem jedno. Ale myslím si, že by se na to ptala moje rodina, s tím počítám...ale kluka z učňáku bych nestrpěla.“

Na otázku, zda vyhledává Alice aktivně situace kde by se mohla seznámit odpovídá, že ne:

„Když už někam jdu, tak se teda nechávám sbalit, já nikdy nikoho nebalila, v tom se dost stydim.“

Zatímco pro ženy je důležitá fyzická přitažlivost, o věku ideálního partnera se ani jedna nezmínila. Zato muži věku ženy přikládají větší důležitost jako například Martin:

„Aby byla věkově podobně jako já, já bych preferoval plus mínus čtyři roky...asi by to měl bejt takovej člověk, kterej doplňuje povahu toho druhýho. V mém případě aby něco zbytečně nehrotila a aby byla taková spontánní, aby se nebála něco podniknout ze dne na den třeba.“(...)

Na otázku, zda by mu vadily děti z předchozího vztahu odpověděl:

„Kdyby byla v tom věku, jak jsem říkal, tak by třeba jedno dítě nebyl problém, ale víc dětí už by mi asi vadilo...hlavně z ekonomického hlediska.“

U Jirky se v průběhu doby požadavky na ideální partnerku změnily:

„Odmalička se můj pohled na ideální partnerku docela dramaticky změnil. Dřív pro mě bylo důležité hlavně to jak holka vypadá, jakou má postavu, jakým způsobem působí...pak už jsem hledal hodnoty, jako že se s ní člověk bude i bavit (smích). Líběj se mi ženský, který jsou jemný, milý, inteligentní...ted' bych to nahradil tím, že člověk potřebuje, aby ho ta holka měla ráda. Důležitý je jakou má ta holka vnitřní energii a jak jí používá, to je to, co ten chlap vnímá, jestli se mu líbí nebo ne.

Při otázce, týkající se případných dětí partnerky jsem zjistila, že Jirka už takovou zkušenost má:

„Ta partnerka byla starší a měla dvě děti a měl jsem jí rád, byla to hrozně přímová holka, měla se k domácnosti, k dětem, měla mě ráda..fakt jsem si nemoh stěžovat...ale prostě ty děti, i když to byli perfektní kluci, tak člověk vnímá, že nejsou jeho...já nevím no, prostě v té době jsem na to neměl..ten vztah jsem prostě ukončil.“

Tomáš si představuje ideální partnerku jako „pěknou pětadvacítku“.

„Určitě by musela umět vařit a musela by ráda uklízet, protože to já nedělám moc rád. Musela by bejt hezká jako na pohled atraktivní, určitě ne žádná taková, co sedí doma na gauči a prohlíží si časopisy (...) děti bych asi nechtěl, to mi ta holka přijde jako, že už je použitá..spíš bych chtěl mít s ní svoje děti.“ Ty situace jako nemůžu říct, že úplně vyhledávám, spíš vždycky někam jdu a nepřemejšlim nad tím, jestli tam potkám svoji životní lásku“ (smích).

U Martina a Jirky je zřejmé, že už si něčím prošli a na partnerce oceňují jiné hodnoty, než Tomáš, který sází hodně na fyzickou krásu a praktičnost. Děti z předchozích vztahů by byly pro většinu respondentů překážkou. Do jisté míry je to dáno věkem respondentů a tím, že by chtěli spíše děti vlastní, jak je vidět z Jirkovy výpovědi, který kvůli dětem opustil

partnerku, která mu ale jinak ve všem stoprocentně vyhovovala. Co se týče vzdělanostní homogamie, ženy jsou v tomto ohledu přísnější, muži hlavně preferují, aby si s tou ženou rozuměli. Jirka v rámci této oblasti zmínil zajímavou myšlenku:

„Skoro mi přijde, že i holky, který nejsou na vysoký, tak maj určitej druh šmrncu, kterej se třeba i tou vysokou ztratí, jo...brzo se o sebe museli začít starat a museli nějakým jiným způsobem bojovat o svoje živobytí a tak.“

Velký rozdíl mezi muži a ženami vidím v přístupu k seznamování a vyhledávání situací, kde by mohli potkat svého vysněného partnera. Ženy jsou v tomto ohledu poněkud laxnější a nechávají to náhodě, oproti tomu muži se chovají jako opravdoví lovci a aktivně vyhledávají situace, při kterých by si mohli ideální partnerku najít.

5 ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo hlouběji proniknout do fenoménu singles. Já jsem se zaměřila na mladé lidi, žijící v současné době bez partnera. Chtěla jsem zjistit, jak tento stav vnímají, proč žijí momentálně sami a zda jsou v tomto stavu dobrovolně či nikoliv. Přičemž hlavní výzkumné otázky zněly - *Existují rozdílné motivy ke zvolení single života u mužů a u žen? A brání výkon povolání navázat trvalý partnerský vztah?*

V rámci svého výzkumu jsem provedla 8 polostrukturovaných rozhovorů s osobami, žijícími single, které splňovaly předem vytyčená kritéria.

Na základě všech výpovědí jsem schopná rozdělit mé respondenty do dvou kategorií podle toho, jak single životní styl vnímají.

Do první kategorie spadají jedinci, kteří vnímají toto období jako jakousi přechodnou dobu a díky vyšší toleranci společnosti a aspektům proměny společnosti, je zatím nic nenutí, aby si trvalý vztah našly. Zároveň ale přiznávají, že partnera a rodinu do budoucna chtějí, jen se jim teď nedaří trvalý partnerský vztah navázat. Do druhé kategorie můžu zařadit osoby, které našly v tomto životním stylu zalíbení. Výhody u nich převažují nad nevýhodami a nevidí důvod proč by si měly hledat trvalý vztah. Vnímají to, že jako single jedincům se jim naskýtá mnohem více možností.

Všichni mužští respondenti jsou v tomto stavu nedobrovolně a partnerku, kterou by si vzali a měli s ní děti, aktivně vyhledávají nebo si jí (v případě Tomáše) toužebně přejí. Ženy jsou v tomto ohledu poněkud heterogenní skupinou. Dvě z respondentek si partnera přejí, cítí se být připravené na život s partnerem. Jsou to také ty samé respondentky, které nemají až tak velké zkušenosti z předchozích vztahů. Další dvě respondentky, Alici a Lindu, jak už jsem zmínila, vnímám jako typické představitelky seriálu Sex ve městě. Jsou úspěšné, ekonomicky

nezávislé, prošly si řadou vztahů a v současné době partnera nechtějí. Zalíbil se jim životní styl single, ve kterém spatřují výhody jako celkovou vyrovnanost, čas pro sebe a své kamarádky, čas na svoji rodinu a koníčky. Z těchto dvou žen jsem měla opravdu pocit, že v současné době vědí, co chtějí a že se dostaly do fáze života, kdy nechtějí dělat příliš kompromisů, přičemž si jsou vědomy toho, že život s mužem kompromisy vyžaduje.

Zaměřím – li se na hlavní výzkumnou otázkou, která zněla – *Existují rozdílné motivy ke zvolení single života u mužů a u žen*, docházím k následujícím závěrům. U mužů je důvodem, proč jsou nyní single to, že dosud nepotkali vyhovující partnerku, což může být způsobeno také tím, že se ženy v jejich věku nechtějí vázat, tak jako tomu bylo před pětadvaceti lety, když byli mladí jejich rodiče. Tento jev je dozajista způsoben uvolněním společenského tlaku na to, aby se žena vdala a měla děti. Toto uvolnění společenského tlaku si dobře uvědomují mé respondentky, které ani ve třiceti letech nejsou nuceny nad zakládáním rodiny přemýšlet. Důvody proč jsou ženy v současné době single, je také fakt, že nepotkaly ještě takového partnera, se kterým by založily rodinu. U dvou mých respondentek hraje roli i to, že mají povolání, která je baví a naplňují a na navazování trvalých vztahů nemají v současné době pomyslení. Výrazné odlišnosti v motivech single života u mužů a u žen jsem neshledala. Co se však liší, je aktivita v „hledání“ partnera. V tom jsou muži daleko akčnější a nic nenechávají náhodě, oproti ženám, které zastávají poněkud laxnější přístup ve vyhledávání situací, díky kterým by mohli navázat vztah se svým vysněným partnerem.

Moje vedlejší výzkumná otázka byla - *Brání výkon povolání či pracovní vytíženost v navázání trvalého partnerského vztahu?* V tomto ohledu se má očekávání absolutně míjela s realitou. Všichni respondenti

vypověděli, že jim zaměstnání rozhodně nebrání a problém spíše vidí v jakési omezenosti výběru životního partnera v současné době.

Na úplný závěr lze říci, že jedinci, kteří žijí momentálně single se nevymezují na základě nějaké sdílené představy. Většina mých respondentů se za „single jedince“ nepovažuje. V důsledku předchozích zkušeností a jakési „omezenosti“ výběru na sňatkovém trhu, se jim zatím nepodařilo navázat vztah s člověkem, se kterým by vstoupili do manželství a založili s ním rodinu. Překvapivé zjištění pro mě bylo, že většina mých respondentů cítí navrácení tradice manželství, která byla v posledním desetiletí opomíjena a cítí touhu se jednou oženit či vdát.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAUMAN, Zygmunt, 2002. *Tekutá modernita*. Praha: Mladá Fronta. 80–204–0966-1.

BAUMAN, Zygmunt, 2008. *Tekuté časy: Život ve věku nejistoty*. Praha: Academia. 978-80-200-1656-0.

BECK, Ulrich, 2004. *Riziková společnost*. Praha: SLON. 80-86429-32-6

BECKER, Gary, S., 1981. *A Treatise on the Family*. Cambridge: Harvard University Press. 0-674-90698-5

BORGATTA, Edgar, F., MONTGOMERY, Rhonda J. V. 2000. *Encyklopedia of Sociology*. New York: Macmillian Reference. 978-0-0286-4853-8

DISMAN, Miroslav, 2007. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum. 80-246-0139-7

GIDDENS, Anthony, 1992. *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*. Stanford: Stanford University Press. 9780804722148

GIDDENS, Anthony, 1999. *Sociologie*. Praha: Argo. 80-7203-124-4

HAŠKOVÁ, Hana, 2009. *Fenomén bezdětnosti*. Praha: SLON. 978-80-7419-020-9

INGLEHART, Ronald. 1977. *The Silent Revolution: Changing values and political styles among Western publics*. Princeton: Princeton University Press. 0-691-07585-9

JANDOUREK, Jan, 2007. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. 978-80-7367-269-0.

KATRŇÁK, Tomáš. LECHNEROVÁ, Zdeňka, PAKOSTA, Petr, FUČÍK, Petr. 2010. *Na prahu dospělosti: Partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. Praha: Dokořán. 978-80-7363-352-3

KELLER, Jan, 1995. *Dvanáct omylů sociologie*. Praha: SLON. 80-85850-09-5.

KELLER, Jan, 2004. *Úvod do sociologie*. Praha: SLON. 80-86429-39-3

KRATOCHVÍL, Stanislav, 2009. *Manželská terapie*. Praha: Portál. 80-7178-332-3.

LINKOVÁ, Marcela, 2002. Singles: životní styl, nebo z nouze ctnost? *Přítomnost* no. 2, Praha: Martin Jan Stránský.

MATĚJČEK, Zdeněk, 1992. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 80-04-25236-2

MATOUŠEK, Oldřich, 1993. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: SLON. 80-901424-7-8

MOŽNÝ, Ivo, 1990. *Moderní rodina: mýty a skutečnosti*. Brno: BLOK. 47-004-90

MOŽNÝ, Ivo, 1999. *Sociologie rodiny*. Praha: SLON. 80-86429-05-9

MOŽNÝ, Ivo, 2006. *Rodina a společnost*. Praha: SLON. 80-86429-58

STEIN, Peter. J. 1981. *Single Life: Unmarried Adults in Social Context*. New York: St. Martin`s Press. 978-0312725976

TOMÁŠEK, Marcel. 2006. Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České Republice. *Sociologický časopis*, Vol. 42, No.1. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. 80-7178-308-0

Ústav pedagogiky a sociální studií. [cit. 5.4.2013]

Dostupné z:

www.pedagog.ic.cz/neumeister_dok/index.php?file=Lekce_3.doc

POČTOVÁ, Jana, 2011. *Generace singles*. [cit.5.4.2013]

Dostupné z : <http://www.generacesingles.cz/?p=nasepostavy>

MLČOCH, Zbyněk, 2008. *Singles, jak vzniká fenomén singles, charakteristika a vlastnosti osamělých lidí*. [cit. 12.4.2013]

Dostupné z:

<http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/vztahy/vztahy/singles-jak-vznika-fenomen-singles-charakteristika-a-vlastnosti-osamelych-lidi>

7 RESUMÉ

I would like to focus my bachelor work on phenomenon *singles*. I have chosen this topic because I find the problem of choosing life partner really actual. Partner strategies of young people now are different from strategies that used to be when our parents founded families. Target of my work is to find out what elements causes the fact that young people live on their own in their early adulthood.

I am going to look into why young people postpone marriage. I am also going to study gender differences, which means different points of view of men and women. And I am going to try to discover if young people feel pressure from employers or society and how present social system affects them when choosing partner or deciding whether found family or not.

8 PŘÍLOHY

8.1. Výzkumný dotazník

1. Kolik je Vám let?
2. Jak dlouho jste sám/sama?
3. Jste v tomto stavu dobrovolně?
4. Máte nějaké zkušenosti s předchozími vztahy?
5. Hrají roli v tom, že jste momentálně sám/sama, předchozí vztahy?
6. Cítíte nějaký tlak ze strany rodiny na to, abyste si našel/la partnera/ku?
7. Jaké je Vaše povolání?
8. Cítíte tlak ze strany zaměstnavatele na to, abyste si nenacházel/a partnera/ku?
9. Myslíte si, že brání výkon Vašeho povolání tomu, abyste si našel/la trvalý vztah?
10. Kde se vidíte za pět let v rámci soukromého života a partnerských vztahů?
11. Navazujete v současné době nějaké alternativní vztahy?
Pokud ano: 12. Co si tím kompenzujete?
13. Bydlíte sám/a nebo s rodiči?
14. Jaký je stav Vašich rodičů?
15. Myslíte si, že Vás stav rodičů nějak ovlivnil, co se týče Vašeho přístupu k partnerským vztahům?

16. Co si představíte pod pojmem vážný vztah?
17. Jak se díváte na instituci manželství?
18. Pociťujete nějaké změny ve společnosti, co se týče hodnot manželství?
19. Jak by měl vypadat Váš ideální partner?
20. Co by měl splňovat, abyste cítil/a naplnění ve vztahu?
21. Jak byste přistupoval/a k tomu, kdyby měl partner děti z předchozího vztahu?
22. Jaké by měl mít Váš partner vzdělání?
23. Kde myslíte, že takového partnera potkáte?
24. Vyhledáváte aktivně situace, kde byste se mohli s někým seznámit?
25. Proč si myslíte, že dnešní mladí lidé odkládají vstup do manželství?
26. Co Vám manželství přinese?
27. Jak se díváte na promiskuitu žen a mužů?
28. Proč myslíte, že dnes mladí chtějí zkusit víc než předchozí generace? Pokud nesouhlasíte, vyvráťte.
29. Navštěvujete single kluby?
30. Co Vám přináší být single, oproti tomu, kdybyste byli/y zadání/zadané? Výhody X nevýhody?